

Nr 363.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående understöd åt småskoleseminarier m. m.; given Stockholms slott den 11 mars 1919.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikären den för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

a) besluta,

dels att statsbidrag till av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, inrättade småskoleseminarier skola utgå efter följande grunder:

Statsbidrag till seminarium med två elevklasser samtidigt utgår med 12,800 kronor för år och till seminarium med en elevklass med 9,100 kronor för år samt därutöver med ett belopp av högst 3,000 kronor för år till parallellavdelning av årsklass.

Härförutom skola till varje sådant seminarium utgå följande statsbidrag:

1) för varje manlig ordinarie lärare skillnaden mellan manlig och kvinnlig lärares grundlön;

2) för rektor dessutom två tredjedelar av det stadgade särskilda arvodet;

3) för varje manlig eller kvinnlig ordinarie lärare ett belopp motsvarande läraren tillkommande ålderstillägg;

4) för varje lärare, som vikarierar för ordinarie eller extra ordinarie lärare, om tjänstledigheten förorsakas av styrkt sjukdom, det belopp, som, utöver vad den tjänstledige läraren av sin avlöning avstått, erfordras till arvode åt vikarien, och, om tjänstledigheten förorsakas av offentligt uppdrag, bestridande av befattning i statens tjänst eller tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer, det belopp, som Kungl. Maj:t för det särskilda fallet bestämmer; samt

5) för lärare, som vikarierar för lärare, vilken uppehåller tillfälligtvis ledig lärarbefattning men erhållit tjänstledighet på grund av styrkt sjukdom, det belopp, som, utöver vad den tjänstledige läraren av sin avlöning avstått, erfordras till arvode åt vikarien;

dels ock att i fråga om tillämpningen av ovan angivna grunder det må ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, vilka i detta avseende kunna befinnas erforderliga;

b) föreskriva,

att för utgående av statsbidrag till omförmälda småskoleseminarier skola gälla följande villkor och bestämmelser:

1) Lärokursen vid seminariet skall vara tvåårig.

2) Till främjande av elevernas praktiska utbildning för lärarkallet skall med seminariet vara förenad en övningsskola, som bör omfatta två årsklasser.

3) Undervisningen vid seminariet bör vara ordnad med huvudsaklig ledning av den normalundervisningsplan, som kan komma att av Kungl. Maj:t utfärdas.

4) Undervisningen skall, därest ej Kungl. Maj:t annorlunda bestämmer, pågå minst 38 veckor om året, tid för påsk- och pingstferier, tillfälliga lovdagar samt inträdes-, flyttnings- och avgångsprövningar däri inräknad.

5) Seminariet skall hava till sitt förfogande lämpliga undervisningslokaler samt ändamålsenliga skolmöbler och erforderlig undervisningsmateriell.

6) Seminariet skall förestås av en för viss tid utsedd manlig eller kvinnlig rektor. Utom rektor böra vid seminariet finnas minst två ordinarie lärare, såvida ej skolöverstyrelsen i särskilt fall därifrån medgiver undantag.

7) Lärare vid seminariet skall av skolöverstyrelsen hava blivit förklarad behörig och lämplig till tjänsten i fråga.

8) Seminariets rektor och lärare skola åtnjuta minst följande avlöningsförmåner:

rektor, manlig eller kvinnlig, särskilt arvode av 1,000 kronor jämte fri bostad eller motsvarande ersättning, icke understigande 800 kronor;

ordinarie manlig lärare 3,400 kronor, därav 2,100 kronor lön och 1,300 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålders-tillägg till lönen, vart och ett å 400 kronor, att utgå efter respektive 5, 10 och 15 år;

ordinarie kvinnlig lärare 2,800 kronor, därav 1,800 kronor lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålders-

tillägg till lönen, vart och ett å 300 kronor, att utgå efter respektive 5, 10 och 15 år;

extra ordinarie och vikarierande manlig lärare med full tjänstgöring arvode av 2,800 kronor;

extra ordinarie och vikarierande kvinnlig lärare med full tjänstgöring arvode av 2,400 kronor;

vikarierande rektor särskilt arvode av 600 kronor;

manlig timlärare i läsämne 110 kronor för varje veckotimme;

kvinnlig timlärare i läsämne 100 kronor för varje veckotimme;

timlärare i teckning, i musik eller i gymnastik 95 kronor för varje veckotimme;

lärarinna i kvinnlig slöjd eller i hushållsgöromål 90 kronor för veckotimme.

9) Undervisningen vid seminariet skall vara avgiftsfri, likaså undervisningen vid seminariets övningsskola, såvida icke Kungl. Maj:t i visst fall annorlunda bestämmer.

10) För seminariet skall finnas en särskild styrelse, bestående av seminariets rektor och minst fyra av vederbörande landsting eller stad utsedda medlemmar.

11) Seminariet skall stå under inseende av skolöverstyrelsen och vara underkastat den kontroll och de bestämmelser i övrigt, som Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva;

c) förklara,

att Kungl. Maj:t må äga att utfärda de närmare villkor och bestämmelser, vilka torde för sagda avlöningsförmånens åtnjutande böra stadgas, ävensom de närmare föreskrifter, vilka för tillämpning av omförmälda villkor och bestämmelser eller i övrigt kunna anses erforderliga;

d) bestämma,

att ordinarie lärare vid småskoleseminarium, varom nu är fråga, skall i pensionshänseende vara likställd med ordinarie övningsskollärare vid folkskoleseminarium;

e) medgiva,

dels att av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, inrättat småskoleseminarium må under en övergångstid av högst tre år, ändock att seminariet i fråga om organisation, undervisning och utrustning ej uppfyller alla ovan angivna villkor, efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall kunna erhålla statsbidrag beräknat i tillämpliga delar efter ovanstående grunder, dock med det lägre belopp, som Kungl. Maj:t med hänsyn till de vid seminariet anställda lärarkrafternas antal samt övriga omständigheter kan finna skäligt bestämma;

dels ock att småskoleseminarium, som under år 1919 åtnjuter statsbidrag och jämlikt ovan meddelade bestämmelser ej kan komma i åtnjutande av där angivna bidrag, må under en tid av högst tre år erhålla statsbidrag till läraravlöning enligt nu gällande föreskrifter; samt

f) med uteslutande av de i 1919 års riksstat under åttonde huvudtiteln å ordinarie stat upptagna förslagsanslagen: »Avlöningsbidrag till lärare vid småskoleseminarier» å 110,000 kronor samt »Bidrag till avlöning av vikarie för lärare vid småskoleseminarium» å 2,000 kronor, uppföra i riksstaten för år 1920 under nämnda huvudtitel å ordinarie stat under rubriken: Småskoleseminarier:

dels till understöd åt småskoleseminarier ett förslagsanslag å 381,000 kronor;

dels ock till stipendier åt elever vid småskoleseminarier ett reservationsanslag å 96,800 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Värner Rydén.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars 1919.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
PETRÉN,
SCHOTTE,
NILSON,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Rydén anförde:

I mitt yttrande till det vid årets statsverksproposition i utdrag fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 9 januari 1919, punkten 194, hemställde jag om förslag till riksdagen att, i avbidan på proposition angående småskoleseminariernas omorganisation, beräkna för ändamålet, utöver de i 1919 års riksstat under åttonde huvudtiteln å ordinarie stat upptagna anslagen till småskoleseminarier å tillhopa 112,000 kronor, ett belopp av 388,000 kronor, eller sammanlagt 500,000 kronor, och blev detta mitt förslag av Kungl. Maj:t godkänt.

I mitt yttrande till oförmälda statsrådsprotokoll erinrade jag, att det ordinarie förslagsanslaget till avlöningsbidrag åt lärare vid småskoleseminarier vore i 1918 års riksstat upptaget med ett belopp av 48,000 kronor men att det genom beslut av 1918 års lagtima riksdag höjts till 110,000 kronor, därvid beträffande såväl avlöningsförmånerna som grunderna för utgående av statsbidrag skulle i tillämpliga delar gälla samma bestämmelser, som av samma riksdag blivit fastställda beträffande lärare vid folk- och småskolor.

Småskoleseminariernas omorganisation.

I samband därmed erinrade jag om vad jag framhållit i det yttrande till statsrådsprotokollet, som åberopades i Kungl. Maj:ts proposition den 22 mars 1918 angående lönereglering för lärare vid småskoleseminarier m. m., nämligen att en dylik anordning, i enlighet med vad jämväl uttalats i folkskolöverstyrelsens utlåtande i frågan, tilläventyrs endast skulle komma att få provisorisk karaktär, enär förslag till omorganisation av dessa seminarier och en särskild lönereglering för deras lärare vore under utarbetande inom folkskolöverstyrelsen. Sedan överstyrelsen i en den 28 december 1918 dagtecknad, till ecklesiastikdepartementet den 10 februari 1919 inkommen skrivelse avgivit sagda förslag, är jag i tillfälle att ånyo anmäla ärendet.

Innan jag går närmare in på det föreliggande ämnet, skall jag i korthet redogöra för nuvarande bestämmelser angående småskoleseminarierna. Till förekommande av missuppfattning vill jag genast meddela, att statens seminarier i Murjek och Haparanda icke här äro i fråga.

Nuvarande
bestämmelser.

De bestämmelser, som avse småskoleseminariernas organisation, innehållas dels i stadgan den 28 maj 1897 angående prövning vid under offentlig kontroll stående seminarium för anställning såsom lärare vid småskola och mindre folkskola eller såsom biträdande lärare vid folkskola (Svensk författningssamling nr 50, sid. 1) med däri genom kungörelsen den 17 juni 1916 (nr 241) angående ändrad lydelse i viss del av § 2 i nämnda stadga och genom stadgan för statens folkskoleseminarier den 3 juli 1914 (Svensk författningssamling nr 133) vidtagna ändringar, dels ock i kungörelsen den 21 november 1913 (nr 395) om inspektion m. m. av under offentlig kontroll stående seminarium för utbildning av lärare vid småskola och mindre folkskola eller biträdande lärare vid folkskola. Hithörande bestämmelser äro av följande innehåll:

Prövning för anställning såsom lärare vid småskola och mindre folkskola eller biträdande lärare vid folkskola må vid av landsting eller vid av skoldistrikt eller enskild person, vilka därtill erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd, anordnat seminarium för bildande av sådana lärare, anställas på följande villkor och bestämmelser:

Med seminariet skall vara förenad en småskola, i vilken eleverna erhålla tillbörlig övning att undervisa i småskolans samtliga kunskaps- och övningsämnen.

Lärotiden vid seminariet skall utgöra minst åtta kalendermånader, fördelade på två lästerminer.

Lärokursen skall omfatta:

Kristendomskunskap.

Bibelläsning: ett av evangelierna och särskilt Jesu bergspredikan; biblisk historia efter en kortfattad lärobok och det viktigaste av de bibliska landens geografi; Luthers

lilla katekes med den antagna utvecklingen; de psalmverser, som i gällande normalplan äro angivna för småskolan.

Svenska språket.

Färdighet i välläsning och rättskrivning; övning att uppfatta och återgiva innehållet av lästa stycken; det huvudsakligaste av form- och satsläran; övning i språkets skriftliga användande.

Räkning.

Färdighet i de fyra räknesätten i hela tal och bråk med tillämpning på enklare praktiska uppgifter jämte övning i huvudräkning.

Historia.

Sveriges historia i kortare översikt och de valda berättelser, som enligt gällande normalplan ingå i folkskolekursen.

Geografi.

Sveriges geografi med särskild hänsyn till natur, folk, samfunds- och näringsförhållanden och i anslutning till folkskolans läsebok.

Kort översikt av de övriga europeiska landen och de enklaste grunddragen av de främmande världsdelarnas geografi.

Naturkunnighet.

Kort framställning av människokroppens byggnad, livsförrättningar och vård samt kännedom om de mera allmänt förekommande naturföremål, som lämpa sig för åskådningsundervisningen, och om de vanligaste naturföreteelserna.

Pedagogik och metodik.

Småskolans uppgift såsom kristlig uppfostringsanstalt samt dess anordning och historia; grunddragen av den allmänna undervisningsläran; den särskilda undervisningsläran med avseende på de läroämnena, som förekomma i småskolan; den del av gällande normalplan, som rör denna skola.

Välskrivning.

Jämn och redig handstil; färdighet att skriva å svarta tavlan de stilar, som användas i småskolan.

Teckning.

Teckning av enklare rät- och krokliniga figurer samt av för småskolundervisningen lämpliga föremål.

Sång.

Färdighet i lättare tonträffning; koraler och andra för småskolan lämpliga sånger.

Gymnastik.

Pedagogisk gymnastik och fria lekar, företrädesvis sådana, som lämpa sig för småskolorna.

Slöjd (för kvinnliga elever).

Elev skall, för att få undergå ifrågavarande prövning, hava uppnått en ålder icke understigande aderton år och — därest han icke kan förete behörigt intyg om väl vitsordad tjänstgöring på eget ansvar under minst 5 år i småskola eller folkskola — icke överstigande trettio år.

Elev skall vid prövningen genom intyg av vederbörande pastorsämbete styrka, att han är medlem av svenska kyrkan, är känd för ett gott uppförande samt haft naturliga eller skyddskoppor; varjämte han genom vederbörligt läkarbetyg skall visa sig vara fri såväl från smittosam sjukdom som ock från sådan sjuklighet eller så beskaffat kroppslite, som gör honom olämplig till lärare.

Elev skall för rättighet att undergå denna prövning hava deltagit i undervisningen vid seminariet minst två lästerminer, varav den ena omedelbart före prövningen.

Prövningen skall omfatta alla till lärokursen hörande kunskaps- och övningsämnen samt därjämte bestå i undervisningsprov, som anställas i den med seminariet förenade övningsskolan uti alla där förekommande läroämnen.

Elev, som vid denna prövning erhållit lägre vitsord än betyget »godkänd» i något kunskapsämne eller i flera än två övningsämnen eller i undervisningsskicklighet eller som för uppförande icke undfått åtminstone betyget »gott», tilldelas ej avgångsbetyg.

Vad i det föregående finnes föreskrivet i avseende på lärare skall även äga tillämpning på lärarinnor.

Seminariet skall stå under tillsyn av en inspektor, som utses av folkskolöverstyrelsen, samt därjämte vara underkastat inspektion av sagda överstyrelse.

Till lärare vid seminariet må icke antagas annan än den, mot vilkens lämplighet folkskolöverstyrelsen icke har något att erinra.

Angående antagande av läroböcker i kristendoms-kunskap skall gälla vad därom särskilt är förordnat.

Den avgångsprövning, som anställs vid seminariet, skall övervakas och ledas av någon medlem av folkskolöverstyrelsen eller ett av överstyrelsen för varje gång förordnat ombud.

De skriftliga prov, som verkställas av eleverna i sammanhang med avgångsprövning, skola jämte protokollet över deras bedömande i god tid före den muntliga prövningen insändas till folkskolöverstyrelsen, såvida icke överstyrelsen i visst fall annorlunda bestämmer.

Betyg över undergången avgångsprövning skall för att bliva gällande underskrivas förutom av seminariets föreståndare jämväl av den person, som å folkskolöverstyrelsens vägnar övervakat och lett prövningen; ägande denne senare vägra att underskriva betyget, om han anser vederbörande elev sakna för lärarkallet erforderliga insikter och färdigheter eller erforderlig undervisningsskicklighet.

Av folkskolöverstyrelsen förordnat ombud åtnjuter ersättning för uppdraget, på sätt därom är särskilt föreskrivet.

Beträffande avlöning åt lärare och lärarinnor vid ifrågavarande seminarier samt statsbidrag därtill har 1918 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning

dels bestämt, att avlöningen för lärare och lärarinnor vid av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, inrättade seminarier för bildande av lärare och lärarinnor vid småskola m. m. skall utgöra minst följande belopp:

för lärare, som ej är vikarie, därest läraren avlagt folkskolläraryxamen: förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning enligt ortens pris, 2,100 kronor för manlig och 1,900 kronor för kvinnlig lärare, vartill kunna, efter respektive 5, 10 och 15 år, komma tre ålderstillägg, vart och ett å 300 kronor för manlig och 200 kronor för kvinnlig lärare,

för vikarie för lärare med folkskolläraryxamen: förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning enligt ortens pris, 1,700 kronor för manlig och 1,500 kronor för kvinnlig lärare,

för lärare, som ej är vikarie, därest läraren avlagt småskolläraryxamen: förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning enligt ortens pris, 1,200 kronor, vartill kunna, efter respektive 5, 10 och 15 år, komma tre ålderstillägg, vart och ett å 150 kronor,

för vikarie för lärare med småskolläraryxamen: förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning enligt ortens pris, 1,000 kronor;

dels medgivit, att Kungl. Maj:t finge äga utfärda de närmare villkor och bestämmelser, vilka i överensstämmelse med den uppfattning, åt vilken departementschefen i det vid ovannämnda framställning fogade statsrådsprotokollet uttalat sin anslutning, torde för sagda avlöningsförmånens åtnjutande bära stadgas, ävensom de närmare föreskrifter, vilka för tillämpning av omförmälda villkor och bestämmelser eller i övrigt kunna anses erforderliga;

dels godkänt följande grunder i fråga om utgående av statsbidrag till lärare vid ifrågavarande seminarier:

I.

Till bestridande av kostnaderna för den vid omförmälda seminarier anställda lärarpersonalens avlöning skall vederbörande landsting eller stad av statsmedel erhålla bidrag, bestämt i förhållande till den lagstadgade kontanta avlöningen på sätt i det följande sägs.

1. Statsbidraget utgår för år med ett belopp motsvarande

A) för lärare, som ej är vikare:

a) beträffande lärare, vilken avlagt folkskolläraryxamen, nio tion-

delar av grundlönen för kvinnlig lärare samt, om läraren är man, därutöver hela skillnaden mellan grundlönen för manlig och för kvinnlig lärare;

b) beträffande lärare, vilken avlagt småskolläraryxamen, nio tiondelar av grundlönen; samt

c) det eller de ålderstillägg, till vilka läraren må vara berättigad; skolande dock härvid iakttagas,

att, om läraren erhållit tjänstledighet för att, på grund av särskilt förordnande eller val, fullgöra offentligt uppdrag eller bestrida befattning i statens tjänst eller tjänstgöra hos riksdagen, dess utskott eller revisorer, det skall ankomma på Kungl. Maj:t att, med iakttagande av vad här nedan i mom. 2 sägs, bestämma, om och i vad mån bidrag av statsmedel skall utgå till lärarens avlöning;

att, om läraren erhållit tjänstledighet av annan anledning än på grund av styrkt sjukdom eller för att på grund av särskilt förordnande eller val fullgöra offentligt uppdrag eller bestrida befattning i statens tjänst eller tjänstgöra hos riksdagen, dess utskott eller revisorer, statsbidrag till hans avlöning ej skall utgå med mindre, därest ledigheten överskrider viss av Kungl. Maj:t bestämd maximitid, skolöverstyrelsen vitsordat, att sådant må utan hinder av nämnda omständighet äga rum; samt

att, om läraren uppnått den för erhållande av hel pension eller helt ålderdomsunderstöd stadgade levnadsåldern, statsbidrag till hans avlöande icke skall utgå med mindre skolöverstyrelsen vitsordat, att sådant må utan hinder av nämnda omständighet äga rum;

B) för vikarie för lärare:

a) om tjänsten är ledig eller om innehavaren av tjänsten åtnjuter tjänstledighet, utan att statsbidrag utgår till hans avlöning: beträffande vikarie för lärare med folkskollärarkompetens nio tiondelar av arvudet för kvinnlig vikarie å tjänsten samt, om vikarien är man, därutöver hela skillnaden mellan arvudet för manlig och för kvinnlig vikarie å tjänsten; beträffande vikarie för lärare med småskollärarkompetens nio tiondelar av arvudet för vikarie å tjänsten;

b) om innehavaren av tjänsten erhållit tjänstledighet för att, på grund av särskilt förordnande eller val, fullgöra offentligt uppdrag eller bestrida befattning i statens tjänst eller tjänstgöra hos riksdagen, dess utskott eller revisorer: så stor del av vikariatsarvudet, som Kungl. Maj:t, med iakttagande av vad här nedan i mom. 2 sägs, för det särskilda fallet bestämt skola av statsmedel utgå; samt

c) om innehavaren av tjänsten eller, därest tjänsten är ledig, den, som under ledigheten uppehåller densamma, erhållit tjänstledighet på grund

av styrkt sjukdom: det belopp, som, utöver vad den tjänstledige läraren av sin avlöning avstått, erfordras till arvode åt vikarien;

skolande statsbidrag till vikariens avlöning utgå för det fall, att till vikarie antagits redan pensionerad lärare, endast för så vitt skolöverstyrelsen vitsordar vikariens lämplighet, samt för det fall, att vikarien icke avlagt för behörighet till tjänsten föreskriven examen, endast för så vitt skolöverstyrelsen vitsordar, att vikarie, som avlagt sådan examen, icke kunnat erhållas samt att vikarien befunnits duglig.

2. Vid bestämmandet av statsbidrag dels till avlöning åt sådan lärare, som erhållit tjänstledighet för att på grund av särskilt förordnande eller val fullgöra offentligt uppdrag eller bestrida befattning i statens tjänst eller tjänstgöra hos riksdagen, dess utskott eller revisorer, dels till arvode åt den för honom förordnade vikarie skall hänsyn tagas därtill, att ingen ändring må komma att ske i fråga om det kontanta belopp, som det eljest åligger vederbörande landsting eller stad att tillskjuta till avlöningen åt den lärare, som erhållit nämnda tjänstledighet.

II.

Som villkor för erhållande av statsbidrag enligt ovan angivna grunder skall gälla,

1) att seminariet är ordnat i överensstämmelse med gällande föreskrifter angående prövning vid under offentlig kontroll stående seminarium för anställning som lärare vid småskola och mindre folkskola eller som biträdande lärare vid folkskola;

2) att seminariet är ställt under en särskild av vederbörande landsting eller stad utsedd, av minst tre personer bestående styrelse, vilken äger att antaga och avskeda seminariets lärare och lärarinnor;

3) att lärarna och lärarinnorna hava samma behörighet, som, därest skoldistrikt skall äga rätt till statsbidrag till lärares och lärarinnors avlöning, fordras för anställning vid folkskola eller småskola;

4) att avlöningsförmånerna för seminariets lärare och lärarinnor, såväl beträffande den kontanta avlöningen som ock beträffande naturaförmånerna, motsvara minst vad i sådant avseende är stadgat för lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor;

5) att undervisningen vid seminariet fortgår minst åtta månader om året, därest icke Kungl. Maj:t genom särskilt beslut medgivit inskränkning i den sålunda stadgade undervisningstiden; samt

6) att lärarna liksom lärarinnorna äro anställda med ömsesidig rätt till uppsägning på viss tid.

III.

I fråga om tillämpningen av de under I—II angivna grunder må det ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som i detta avseende kunna befinnas erforderliga.

Den 16 september 1918 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse i ämnet (nr 758).

Med avseende på pensionsrätt för småskoleseminariernas lärare gäller, att lärare vid landstingsseminarium, som i fråga om kompetens äro likställda med folkskollärare, äga rätt till pension från folkskollärarnas pensionsinrättning lika med folkskollärare samt att småskollärare, som anställas vid landstingsseminarium, äga rätt till understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt lika med småskollärare.

Jag övergår nu till i ämnet gjorda framställningar samt folkskolöverstyrelsens förutnämnda skrivelse den 28 december 1918.

Inkomna framställningar.

Vissa föreståndare för småskoleseminarier.

I en den 14 mars 1907 till ecklesiastikdepartementet inkommen skrivelse hemställde föreståndaren för Östergötlands läns landstings småskoleseminarium Josef Wahlqvist jämte fyra andra föreståndare för av landsting upprättade småskoleseminarier, att Kungl. Maj:t tacktes taga spörsmålet om småskollärrinneutbildningen under omprövning och därjämte vidtaga åtgärder till genomförande av en behöflig omorganisation av småskoleseminarierna i riket.

I sagda skrivelse framhölls, hurusom den huvudsakligaste insatsen vid småskollärrinnekårens rekryterande skedde från landstingens sida, men att föga eller ingen kommunikation ägt rum mellan de krafter, som haft dithörande anordningar om hand, och att de ekonomiska underlag, som stått till de respektive anstalternas förfogande, liksom intresse och insikt varit växlande. Det sattes därför starkt i fråga, om icke staten rättvisligen borde helt övertaga besörjandet av lärarutbildningen för småskolorna, liksom den allt ifrån början haft hand om folkskollärrutbildningen, varvid dock landstingen borde tillhandahålla för seminariernas behov avpassade lokaler.

Vidare framhölls, att den lärotid, som då tillämpades vid de flesta landstingsseminarier, två å tre terminer, måste anses vara alldeles för kort och borde utökas till fyra terminer.

Slutligen anmärktes, att seminarierna arbetade allt för mycket isolerat samt att det saknades enhetlighet i avseende på ledning och inspektion, varför vid en eventuell omdaning av småskoleseminarierna gällande bestämmelser angående kursförslag, timplan m. m. borde i behöfliga delar omläggas och utfyllas.

Centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollärrärförening.

Vidare har centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollärrärförening till Kungl. Maj:t inkommit med en den 19 januari 1911 dagtecknad ut-

förlig framställning i ämnet. Centralstyrelsen sammanfattar denna framställning i följande önskemål:

- att* lärotiden vid alla seminarier utsträcker till två år;
- att* inträdesfordringarna sättas till minst det mått av kunskaper och färdigheter, som kan förvärfvas i en god folkskola av typen litt. A enligt gällande normalplan;
- att* lägsta avgångsåldern höjes till 19 år;
- att* psykologi, naturkunnighet, skolhygien, åskådningsteckning, gymnastik och lek på ett mera nöjaktigt sätt tillgodoses vid undervisningen samt att därjämte, där så prövas lämpligt, på läroplanen införas ämnena kvinnlig slöjd och hushållsgöromål;
- att* eleverna vid undervisningen erhålla tillfälle till mera självständiga iakttagelser;
- att* varje seminarium förses med god och tillräcklig undervisningsmaterieell;
- att* seminariets lokaler motsvara nutida hygieniska fordringar;
- att* kompetensfordringarna för lärare ökas till jämnhöjd med de för lärare vid kommunal mellanskola och högre folkskola gällande;
- att* för lärarna beredes tillfälle till erhållande av pedagogiska resestipendier;
- att* lärarna kunna erhålla fast anställning;
- att* avlöningen sättes så högt, att lärarbefattningarna kunna draga till sig dugliga sökande;
- att* erforderligt understöd av statsmedel beviljas de seminarier, som vid sakkunnig prövning befinnas därav förtjänta;
- att* lärjungarna vid småskoleseminarierna genom statens försorg beredas tillfälle att erhålla behöfliga stipendier; samt
- att* en enhetlig och verksam kontroll över seminariernas verksamhet kommer till stånd.

Till de frågor, som lärarlönenämnden haft att utreda, hörde även frågan om statsbidrag till landstingsseminarier. I denna fråga har nämnden den 8 november 1915 avgivit betänkande och förslag (Betänkande II, del 1). Den 4 februari 1916 remitterades sagda betänkande till folkskolöverstyrelsen, som hade att dels höra vederbörande folkskolinspektörer och styrelserna för av landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, inrättade småskoleseminarier och lärarpersonalen därstädes, dels lämna tillfälle för föreståndarna och lärarpersonalen vid de enskilda småskoleseminarierna samt folkskolestyrelserna i de städer, där folkskoleväsendet lyder under stadsfullmäktige, efter de kommunala folkskolinspektörernas hörande, att yttra sig över nämnda betänkande.

Lärarlö-
nämnden.

För såväl lärarlönenämndens förslag som de hörda myndigheternas yttranden har folkskolöverstyrelsen redogjort i sin skrivelse den 28 december 1918. Då jag i det följande skall redogöra för innehållet i sagda skrivelse, inskränker jag mig här till att i nyssberörda avseende hänvisa till den-
samma.

Slutligen har pensionsstyrelsen i en den 31 januari 1917 till stats-
rådet och chefen för ecklesiastikdepartementet ingiven framställning hem-

Pensionssty-
relsen.

ställt om åtgärder i syfte att bereda större möjlighet för med något kroppsfel eller lyte behäftade unga kvinnor att efter genomgången utbildning vinna anställning som småskollärarinnor. Även denna framställning har remitterats till överstyrelsen. För att erhålla uttalanden i frågan av personer, vilka genom sin verksamhet i särskild grad vunnit erfarenhet om småskollärarinnornas pedagogiska uppgifter, deras utbildning och arbetsförhållanden, har överstyrelsen omförmålt sig hava inhämtat yttranden över pensionsstyrelsens framställning från statens folkskolinspektörer, småskoleseminariernas inspektörer, styrelser och föreståndare samt från domkapitlet i Luleå efter hörande av föreståndarna vid statens småskoleseminarier i Murjek och Haparanda. Även i fråga om pensionsstyrelsens framställning hänvisar jag till den redogörelse för densamma, som folkskolöverstyrelsen i sin ovanberörda skrivelse lämnat.

Folkskol-
överstyrelsen.

Jag skall nu redogöra för det huvudsakliga av folkskolöverstyrelsens i dess merberörda skrivelse den 28 december 1918 gjorda framställning i förevarande ämne och därvid även angiva min egen ståndpunkt i föreliggande frågor. Sagda framställning avser dels småskoleseminariernas organisation, dels nämnda seminariers ekonomiska förhållanden. Dessutom har överstyrelsen gjort en beräkning av de kostnader för staten, som genomförandet av överstyrelsens förslag skulle medföra.

I. Huvudsakliga grunder för småskoleseminariernas organisation.

I fråga om småskoleseminariernas organisation har överstyrelsen inledningsvis anfört följande:

Oaktat det måste erkännas, att småskoleseminarierna varit stadda i rask utveckling och att undervisningen vid dem på senare tiden gjort stora framsteg, torde det dock vara ett allmänt erkänt önskemål, att dessa seminarier böra mera än hittills bliva föremål för statsmakternas intresse och omvårdnad. Detta är så mycket angelägnare, som de lärarkrafter, vilka hava sig ålagd småskolans, för hela den egentliga folkskolans arbete grundläggande undervisning och som utbildas vid ifrågavarande seminarier, uppgå till mer än 8.000 lärare och lärarinnor.

Härtill komma närmare 4.000 lärare och lärarinnor, vilka tjänstgöra som biträdande lärare i folkskolor eller som lärare i mindre folkskolor och vilka i regel erhålla sin utbildning vid samma seminarier.

Folkskolöverstyrelsen har också alltsedan sin tillkomst haft uppmärksamheten riktad på frågan om småskoleseminariernas omorganisation. Sedan nu åtskilliga förarbeten för en reform äro slutförda, är överstyrelsen i tillfälle att angiva de huvudsakliga riktlinjer, vilka enligt dess mening böra läggas till grund för en sådan omorganisation.

Före det slutliga utarbetandet av den framställning i frågan, som överstyrelsen nu framlägger, har överstyrelsen för erhållande av närmare kännedom om vederbörande myndigheters, seminariestyrelsers och lärarpersonals ställning till den ifrågasatta organisationen över ett inom överstyrelsen utarbetat utkast till förslag till småskoleseminariernas ombildning inhämtat yttranden från domkapitlen, statens folkskolinspektörer, landstingsseminariernas inspektörer, styrelser och lärare ävensom från länsstyrelserna samt genom dessa från vederbörande landsting.

I den mån så kan anses vara påkallat skall överstyrelsen i det följande i korthet redogöra för dessa yttranden. Överstyrelsen har vid frågans slutliga behandling tagit de i yttrandena framställda önskemålen under omprövning.

Därefter har överstyrelsen behandlat frågan om småskoleseminariernas organisation under följande punkter:

1. Allmänna synpunkter.
2. Organisation och därmed sammanhängande frågor.
3. Lärare.
4. Styrelse och tillsyn.

Överstyrelsen anför härom:

1. Allmänna synpunkter.

Småskoleseminarierna ha hittills fått utveckla sig tämligen fritt utan att vara bundna av någon stadga med mera detaljerade bestämmelser. Det torde ej kunna förnekas, att denna anordning medfört vissa fördelar. Framför allt har på denna väg mycket av det mera värdefulla framkommit, som för närvarande i fråga om organisation, lärokurser och arbetssätt är utmärkande för de bättre av de nuvarande småskoleseminarierna. Å andra sidan har den nuvarande anordningen öppnat utrymme för åtskilligt i nu nämnda avseenden, som icke kan anses hava varit till båtnad för den lärarutbildning, som nu är i fråga, och som också ofördelaktigt inverkat på den allmänna utbildningsnivå, som bort eftersträvas. Vid närmare övervägande av denna angelägenhet har överstyrelsen därför kommit till den uppfattningen, att det är önskvärt, att nu ifrågavarande läroanstalter för framtiden erhålla en fastare organisation.

De närmare bestämmelser, som synas böra gälla för dessa seminarier, torde lämpligen böra sammanföras i en av Kungl. Maj:t utfärdad stadga för småskoleseminarierna med tillhörande undervisningsplan och plan för den praktiska utbildningen. Därjämte bör i en särskild författning meddelas närmare bestämmelser angående statsunderstöd åt småskoleseminarier.

Till en början skall överstyrelsen i korthet ange de huvudsakliga av de grunder för småskoleseminariernas organisation, undervisning, lärotider, lärare och styrelse m. m., vilka äro avsedda att komma till närmare utförande i den stadga och undervisningsplan för nämnda läroanstalter, som enligt överstyrelsens uppfattning böra av Kungl. Maj:t utfärdas.

2. Organisation och därmed sammanhängande frågor.

Enligt nu gällande bestämmelser hava de av landsting eller stad, som ej i landsting deltagit, upprättade seminarier till ändamål att utbilda lärare vid småskolor och mindre folkskolor samt biträdande lärare vid folkskolor.

Småskoleseminariernas ändamål.

Med lärare avses här såväl manliga som kvinnliga lärare. Då det numera är mycket sällsynt, att något landstingsseminarium har manliga elever, torde man i det följande behöva taga hänsyn blott till utbildningen av lärarinnor.

I flera av de till överstyrelsen inkomna yttrandena uttalas önskvärdheten av att de här avsedda seminariernas ändamål må bli att utbilda lärarinnor endast för småskolan. Som skäl härför har anförts, dels att anställande av biträdande lärare vid folkskolor numera ej har något berättigande och att den mindre folkskolan är en skolform, som efter handen bör försvinna, dels att utbildningstiden vid småskoleseminarierna är så kort, och att den utbildning, som en lärarinna i en småskola behöver, är så egenartad, att det ej kan vara välbetänkt att samtidigt söka utbilda lärare för småskolan och för mindre folkskolan.

Vad först frågan om behovet av utbildningsanstalter för biträdande lärare i folkskolan och lärare i mindre folkskolan beträffar, så är det visserligen sant, att de biträdande lärarna i folkskolan böra efter hand i möjligaste mån ersättas av folkskollärare och att de mindre folkskolorna mer och mer utbytas mot egentliga folkskolor. Överstyrelsen vill dock erinra om att det år 1917 ännu fanns 1,108 biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor, därav 927 å landsbygden, samt 2,763 lärare och lärarinnor vid mindre folkskolor. Av de sistnämnda tillhörde 1,526 de norrländska länen och 131 Kopparbergs län.

Även om många av de nuvarande mindre folkskolorna så småningom komma att utbytas mot folkskolor, kommer säkerligen ett mycket stort antal mindre folkskolor i Norrland och i vissa andra glest befolkade trakter att ännu mycket länge bli behöfliga. Härtill kommer, att nya sådana skolor, i den mån de stora ödesbygderna i norra Sverige bli bebyggda, utan tvivel behöva inrättas. Även om det kunde tänkas, att vederbörande skoldistrikt och myndigheter skulle anse det lämpligt att omändra alla mindre folkskolor till folkskolor, så är bristen på folkskollärare likväl så stor och kommer säkerligen även under en mycket lång tid framåt bli så svår att fylla, att skolorna i de trakter, varom här närmast är fråga, i konkurrensen med skolorna i mera tätt bebyggda trakter torde få nöja sig med lärare utan folkskolläraryt utbildning.

Vad beträffar den framställda anmärkningen att småskoleseminarierna ej lämpligen skulle kunna vara utbildningsanstalter samtidigt för lärare i småskolan och för lärare, som ha att antingen såsom biträdande lärare i folkskolan eller som lärare i mindre folkskolan meddela undervisning å det egentliga folkskolestadiet, vill överstyrelsen erinra om att det här i själva verket är fråga om en provisorisk anordning, som måste tillgripas på grund av det ogynnsamma läge, i vilket folkskoleväsendet i vissa delar av landet befinner sig, men som bör övergivnas, så snart sådant på grund av förhållandena kan ske. Vad emellertid beträffar inverkningarna härav på den egentliga småskolläraryt utbildningen, synas dessa ej behöva bli av särskilt menlig art. Då småskolan och den egentliga folkskolan endast äro att betrakta som olika stadier av samma skola, synes det ej vara behöfligt eller lämpligt att i fråga om läraryt utbildningen göra någon principiell skillnad mellan dessa stadier. Härvid vill överstyrelsen först erinra om att utbildningen vid seminariet tydligen bör omfatta såväl elevernas allmänbildning som deras läraryt utbildning. Då en lärare i mindre folkskolan snarast kan anses behöva större allmänbildning än en lärare i småskolan, bör hänsynen till de mindre folkskolornas behov icke behöva inverka menligt på den vid småskoleseminarierna meddelade allmänbildningen. Å andra sidan böra naturligtvis småskoleseminarierna meddela sina elever en så fullständig allmänbildning som är möjligt med hänsyn till den begränsade undervisningstiden och utan åsidosättande av den praktiska

lärarutbildningen. I fråga om allmänbildning synes därför någon väsentlig skillnad ej uppstå, vare sig ett småskoleseminarium utbildar lärarinnor för mindre folkskolor eller ej. Däremot kan det ej förnekas, att den egentliga lärarutbildningen bör vara något olika för de här nämnda kategorierna av lärare. Överstyrelsen håller dock före, att någon utbildning för undervisning i någon eller några av de årsklasser, som svara mot den egentliga folkskolan, bör vara till nytta även för den blivande läraren i småskolan. Däremot torde det med fog kunna invändas, att den utbildning, som ett seminarium med tvåårig lärokurs kan meddela, ej kan anses vara tillräcklig för en blivande lärare i mindre folkskola. Frågan härom skall överstyrelsen taga upp till övervägande i det följande.

Överstyrelsen anser alltså, att de seminarier, varom här är fråga, böra hava till sin egentliga uppgift att utbilda lärare för småskolan men i den mån så kan anses behöfligt och möjligt med hänsyn till huvuduppgiften även lärare för mindre folkskolan och biträdande lärare i folkskolan. Detta senare bör tydligen icke hindra, att i de delar av riket, där de sist nämnda slagen av lärare ej anses behöfliga, seminarierna helt och hållet böra inrätta sig för utbildning av lärare för småskolan.

Då i vissa av de inkomna yttrandena yrkanden framkommit om statens övertagande av småskoleseminarierna och då vissa skäl kunna synas tala för att staten helt och hållet övertager utbildningen av lärare för småskolan, skall överstyrelsen här upptaga nämnda spörsmål till närmare skärskådande.

Småskoleseminariernas förhållande till stat och kommun.

Överstyrelsen skall då först nämna några ord om småskoleseminariernas uppkomst.

För att småskolorna måtte komma att skötas av dugande lärare, befallde Kungl. Maj:t i cirkulär till domkapitlen av den 22 april 1864, att dessa skulle vaka däröver, att småskollärare icke antoges utan att de inför skolrådet hade ådagalagt, att de ägde de insikter, som vore föreskrivna, samt förmåga att i föreskrivna ämnen undervisa.

Efter en tid fann man det emellertid nödvändigt att vidtaga särskilda åtgärder för utbildande av lämpliga småskollärare. I sådant syfte anordnades vid vissa folkskoleseminarier särskilda avdelningar för utbildande av småskollärare. I 1886 års stadga för folkskoleseminarierna föreskrevs, att småskollärarexamen finge avläggas av elev, som vid folkskoleseminarium erhållit godkända vitsord i årsexamen i andra klassen. Denna bestämmelse har upphävts genom stadgan för statens folkskoleseminarier den 3 juli 1914.

För utbildande av lärare vid småskolorna i finska och lapska församlingarna finnas av staten inrättade seminarier i Haparanda och Murjek. De från det sistnämnda seminariet utexaminerade lärarinnorna användas dock i rätt stor utsträckning även i församlingar utom lappmarken.

Behovet av lärarkrafter vid landets småskolor fylldes emellertid endast i mycket ringa grad genom de anordningar, som staten vidtog. Redan tidigt började därför landstingen att sörja för utbildning av småskollärare, och genom kungörelsen den 11 januari 1878 angående ytterligare lönetillskott åt lärare och lärarinnor vid småskolor lämnades anvisningar rörande lärotid och lärokurser för av landstingen inrättade seminarier. Småskoleseminarier hava därjämte upprättats av enskilda. Under år 1917 voro 28 småskoleseminarier i verksamhet, 2 upprättade av staten, 18 av landsting, 1 av stad, som ej i landsting deltagit, samt 7 av enskilda. Från och med höstterminen 1918 har landstinget i Hallands län övertagit ett av de enskilda seminarierna. Ett annat av dessa har upphört till slutet av år 1917. För år 1915 uppgingo landstingsseminariernas utgifter till i medeltal omkring 10,000 kronor för varje seminarium. Av dessa utgifter

hidrogo landstingen med i medeltal omkring 7,000 kronor per seminarium. Dessutom tillhandahålla flera av landstingen lokaler åt seminarierna. Vissa landsting lämna bidrag till enskilda småskoleseminarier. Det ligger i öppen dag, att seminariernas utgifter och landstingens bidrag under nu rådande ekonomiska förhållanden ökats i avsevärd grad.

Nu har, som ovan nämnts, från vissa håll satts i fråga, att staten helt och hållet skulle ombesörja utbildningen av småskolans lärarkrafter. Som skäl härför har anförts, att då småskolan måste anses vara lika viktig och lika oumbärlig som den egentliga folkskolan, borde småskoleseminarierna lika väl som folkskoleseminarierna upprättas och bekostas av staten.

Överstyrelsen vill icke förneka, att mycket vägande skäl kunna anföras för en dylik anordning. Åtgärder i sådan riktning skulle givetvis vara berättigade ur den synpunkten, att de läroanstalter, om vilka nu är fråga, i lika hög grad som folkskoleseminarierna representera även ett statsintresse. Emellertid hava förnämnda anstalter kommit till stånd på föranstaltande av kommunala samfälligheter oftast med anledning därav, att eljest i många fall lärarkrafter icke skulle kunnat erhållas i skilda delar av landet. Någon avgörande anledning att bryta den för dessa anstalter bestämda ordningen synes knappast för närvarande förefinnas. En anordning, varigenom småskoleseminarierna även framdeles tills vidare omhänderhavas av landsting och städer, som icke deltaga i landsting, torde säkerligen icke, därest de ställas under en verksam kontroll och ledning från statens sida, behöva medföra någon menlig inverkan på anstalternas fortsatta utveckling i rätt riktning. Tvärtom synes det överstyrelsen i många avseenden kunna vara till fördel för dessa seminarier att allt fortfarande få hava landstingen till principaler. De olika trakterna av vårt vidsträckta land hava olika behov avseende på den utbildning, som dessa seminarier hava till uppgift att meddela. Dessa olika behov kunna då mången gång bäst tillgodoses av en lokal samfällighet. Enligt gällande landstingsförordning tillkommer det ju landstingen att rådslå och besluta om för länet gemensamma angelägenheter, vilka avse bland annat även undervisning.

Det torde också kunna förutsättas, att de olika kommunernas representanter i landstingen få mera intresse för hithörande frågor, om landstinget har att taga befattning med en så viktig uppgift som utbildningen av småskolans lärarkrafter.

I berörda fråga har till överstyrelsen inkommit yttranden från 20 olika landsting. Av dessa är det endast tre landsting, som uttalat sig för att staten helt och hållet borde övertaga småskoleseminarierna. Härvid är dock att märka, att två av dessa tre landsting för närvarande icke lämna understöd åt sådan läroanstalt, varom här är fråga. Dessutom ha stadsfullmäktige i Norrköping uttalat sig för småskoleseminariernas förstatligande.

Då det således bland de kommunala samfälligheter, som närmast beröras av föreliggande fråga, ej synes vara någon allmän önskan att bliva befriade från den befattning med småskoleseminarierna, som de nu hava, och då landstingens kostnader för dessa seminarier i alla fall torde komma att bliva jämförelsevis obetydliga, har överstyrelsen såväl med hänsyn härtill som till vad överstyrelsen i det föregående anført ej funnit skäl frångå sin här förut uttalade ståndpunkt. Småskoleseminariernas övertagande av staten skulle tydligen kräva en vidlyftig föregående utredning, varigenom den säkerligen länge motsedda och i hög grad av behovet påkallade reformen av vår småskolläro- och lärutbildning skulle komma att bliva ytterligare i väsentlig grad fördröjd. Denna utbildnings övertagande av staten synes med hänsyn härtill icke nu böra sättas i fråga.

Seminarium, som här avses, bör alltså enligt överstyrelsens mening liksom hitintills upprättas av och hava till principal antingen landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, eller ock en sammanslutning av två eller flera sådana kommunala samfälligheter.

I fråga om seminariekursens längd finnes nu intet annat stadgat, än att elev för att få undergå avgångsprövning skall hava tillhört ett seminarium minst två terminer. Tidigare voro seminarierna såsom förut nämnts vanligen blott ettåriga, och ännu för några få år sedan hade flera landstingsseminarier blott tre terminers kurs, under det att kursen vid det stora flertalet var tvåårig. Från och med innevarande år är seminariekursen vid samtliga seminarier tvåårig.

Seminarie-
kursens längd
och anord-
ning.

Att seminariekursen bör vara minst tvåårig torde kunna anses som självfallet. Man kan till och med sätta i fråga, huruvida en tvåårig kurs kan anses vara fullt tillfredsställande. Från en del håll har man också yrkat på att kursen borde bli treårig, då det ansetts möta alltför stora svårigheter att på två år hinna med den utbildning, som med de allt större anspråken på lärarpersonalen numera kunde anses erforderlig. Särskilt har det framhållits, att seminariekursen åtminstone för de blivande lärarinnorna vid de mindre folkskolorna borde vara treårig.

Vad nu först beträffar frågan om utbildningstiden för lärarinnor vid småskolan, måste man känna sig betänksam mot att nu ytterligare förlänga denna tid, då ett flertal småskoleseminarier ännu för några år sedan hade blott två eller tre terminers kurs. Det måste också erkännas, att den utbildning, som nu meddelas vid de bättre av småskoleseminarierna med tvåårig kurs, kan betecknas som tillfredsställande. Genom någon höjning av inträdesfordringarna och genom förlängning av läsåret skulle utan tvivel icke så litet vara att vinna.

Slutligen bör man vid denna frågas bedömande icke helt lämna ur räkningen, att en förlängning av utbildningstiden till tre år skulle väsentligt öka utbildningskostnaderna för eleverna, vilket utan tvivel måste anses mycket betänkligt under nu rådande lärarbrist och torde därför ej utan tvångande skäl böra föreskrivas.

Att för tillgodoseende av behovet av biträdande lärare vid folkskolorna och lärare vid de mindre folkskolorna fordra en allmän förlängning av seminariekursen torde icke vara välbetänkt. Visserligen är det, såsom överstyrelsen redan i det föregående framhållit, alltför sant, att den utbildning, som består en småskollärarinna, icke kan anses tillfyllest för sagda kategorier av lärare. Men såsom förhållandena för närvarande ligga, synes ingen annan utväg finnas än att anlita de vid småskoleseminarierna utbildade lärarna även för nu ifrågavarande undervisningsbehov. Detta förhållande synes emellertid, som sagt, icke böra leda till att småskoleseminarierna erhålla en organisation, som de med hänsyn till sin egentliga uppgift icke bort erhålla.

I detta sammanhang vill överstyrelsen erinra om att av ålder den mindre folkskolans lärarpersonal i löneavseende varit jämställd med småskolans lärare. Så blir fallet även efter den nya löne regleringens tillämpning från den 1 januari 1919. Så länge så är förhållandet, torde det vara svårt att fordra högre utbildning för de förstnämnda av dessa lärarinnor.

Statens småskoleseminarier i Haparanda och Murjek äro visserligen båda treklassiga. Denna anordning torde dock huvudsakligen vara betingad därav, att deras elever vid intagningen i regel blott hava gått igenom mindre folkskola och därför äro mindre väl förberedda än flera av de övriga småskoleseminariernas elever. Härtill

kommer, att så gott som alla elever vid seminariet i Haparanda hava finska till modersmål.

Vad överstyrelsen här anfört utesluter emellertid icke, att överstyrelsen finner i hög grad önskvärdt, att inom ramen av de förhandenvarande möjligheterna redan nu allt göres för tillgodoseende av nu ifrågavarande lärarkrafters utbildningsbehov. Sålunda håller överstyrelsen det för lämpligt, att var helst så kan ske, särskilt å orter, där behovet av sagda lärare är stort, småskoleseminarierna utvidgas med en tredje årskurs.

Överstyrelsen anser sig därför böra föreslå, att bestämmelse införes därom, att lärokursen vid sådant seminarium, varom här är fråga, bör vara minst tvåårig. Seminarium, som anordnar treårig lärokurs eller särskild för eleverna avgiftsfri preparandkurs, bör kunna erhålla särskilt statsbidrag för tredje årskursen eller för preparandkursen.

Huruvida elever böra intagas varje eller vartannat år och följaktligen huruvida vid ett seminarium böra undervisas två elevklasser samtidigt eller endast en elevklass, torde delvis bliva beroende av behovet av lärarkrafter med här avsedd utbildning. Då detta behov under senaste åren ej kunnat fyllas, ha flera av de nu befintliga seminarierna utvidgats i sådan riktning, att de intaga elever varje år. Såväl från organisatorisk synpunkt som i fråga om driftkostnader äro också tvåklassiga seminarier fördelaktigare än enklassiga. För åstadkommande i så stor utsträckning som möjligt av tvåklassiga seminarier, torde lämpligen den utvägen böra tillgripas, att i vissa fall två landsting gemensamt inrätta ett tvåklassigt seminarium.

Undervisning, praktisk utbildning och läro-tider.

Undervisningen vid seminariet bör hava till uppgift att bibringa eleverna såväl de insikter och färdigheter som ock den praktiska utbildning, som de behöva för sin framtida uppgift.

Lärokursen bör enligt överstyrelsens mening omfatta följande undervisningsämnen, nämligen *kunskapsämnen*: kristendomskunskap, modersmålet, matematik, historia, geografi, naturkunnighet, hälsolära samt psykologi och pedagogik, samt *övningsämnen*: teckning, välskrivning, musik, husligt arbete och gymnastik med lek och idrott ävensom, där tillfälle därtill kan beredas, trädgårdsskötsel.

I ett par av de till överstyrelsen inkomna yttrandena har man uttalat farhåga för att öka antalet nu befintliga ämnen med husligt arbete, omfattande undervisning även i hushållsgöromål, enär småskoleseminariernas elever ansåges redan nu hava alltför stor arbetsbörda. Då emellertid undervisning i hushållsgöromål måste anses vara av alldeles särskild betydelse för de blivande lärarinnorna, vilka ofta bliva hänvisade till att själva tillreda sin mat och vilka särskilt på mera avlägsna platser kunna bliva i tillfälle att i berörda avseende utöva ett gagnande inflytande på sin omgivning, har överstyrelsen ej kunnat underlåta att medtaga ifrågavarande ämne å undervisningsplanen.

Att ämnet hälsolära införts såsom särskilt ämne å undervisningsplanen torde ej behöva närmare motiveras.

Där särskild undervisning i trädgårdsskötsel kan meddelas, har överstyrelsen tänkt sig, att denna undervisning bör förläggas utom timplanen.

De övriga här ovan angivna undervisningsämnena ingå enligt nu gällande bestämmelser i småskoleseminariernas lärokurs.

Som förut nämnts ha småskoleseminarierna hitintills fått utveckla sig temligen fritt utan att vara bundna av någon stadga med mera detaljerade bestämmelser. I ovannämnda kungörelse den 28 maj 1897 finnas dock angivna vissa lärokurser för de särskilda ämnena.

Det ligger i sakens natur, att de i nämnda kungörelse angivna lärokurserna i flera avseenden måste anses otidsenliga. Inom överstyrelsen har därför utarbetats ett preliminärt förslag till undervisningsplan för småskoleseminarium med tvåårig lärokurs, innefattande timplan och kursplan samt ordning för den praktiska utbildningen. Enligt överstyrelsens mening bör emellertid den undervisningsplan, som kan bli fastställd för sagda seminarier, vara avsedd att vid uppgörande av undervisningsplan för de särskilda seminarierna tjäna till ledning, så att de i en blivande stadga intagna bestämmelserna angående undervisningens innebörd och omfattning samt angående högsta antalet undervisningstimmar i veckan beaktas.

I den blivande stadgan torde böra införas bestämmelse om att förslag till timplan skall uppgöras av rektor och underställas seminariestyrelsens prövning och fastställelse.

Till främjande av den praktiska utbildningen för lärarkallet bör med seminariet vara förenad en övningsskola. Denna bör alltså omfatta minst två årsklasser med undervisningen åtminstone delvis uppdelad på två läraravdelningar. Då åtminstone flera av småskoleseminarierna även för framtiden torde komma att ha till uppgift att utbilda lärare även för mindre folkskolor, synes det vara lämpligt och önskvärt, att övningsskolan, där förhållandena så medgiva, även kommer att omfatta en eller två årsklasser av den egentliga folkskolan. Övningsskolans omfattning och den praktiska utbildningen bör emellertid alltefter olika förhållanden kunna ordnas olika vid olika seminarier.

I fråga om läsårets längd finnes nu stadgat, att det skall omfatta minst 8 månader. Då läsåret vid folkskoleseminarierna har en längd av 39 veckor, synes det överstyrelsen lämpligt, att småskoleseminariernas läsår får en längd av minst 38 högst 39 veckor.

Beträffande lokaler samt inrednings- och undervisningsmateriell äro landstingsseminarierna i flera fall på otillfredsställande sätt utrustade. Under det att några äro inrymda i egna för ändamålet uppförda byggnader, måste de allra flesta nöja sig med förhyrda lokaler, vilka ej sällan från både hygienisk och undervisningssynpunkt kunna betecknas som otillfredsställande. Undervisningsmateriellden torde också i allmänhet lämna åtskilligt övrigt att önska.

Lokaler och materiell.

I ovan nämnda kungörelse den 16 september 1918 har emellertid införts bestämmelse därom, att som villkor för erhållande av statsbidrag till avlöning åt lärare vid landstingseminarium skall bland annat gälla, att seminariet har till sitt förfogande lämpliga undervisningslokaler samt ändamålsenliga skolmöbler och erforderlig undervisningsmateriell.

Enligt överstyrelsens mening böra i en blivande stadga för dessa seminarier närmare bestämmelser i här berörda avseenden införas.

Överstyrelsen anser, att särskild uppmärksamhet bör ägnas åt elevernas vid seminariet fysiska vård. För sådant ändamål bör vid seminariet finnas en av dess styrelse anställd läkare, vilken har att biträda seminariets rektor vid omsorgen om att arbetet vid seminariet i sin helhet anordnas och utföres med sorgfällig hänsyn till elevernas hälsa och krafter samt att åtgärder vidtagas för att hos eleverna främja en sund kroppsutveckling ävensom förebygga och undanröja på deras välbefinnande menligt inverkan omständigheter.

Lärjungarnas fysiska vård.

Närmare bestämmelser om rektors och läkares åligganden i berörda avseenden torde böra införas i en blivande stadga.

Inträdes-
fordringar.

För närvarande finnes ingen föreskrift om bestämda kunskapsfordringar för inträde vid småskoleseminarium. Att detta är en brist, som behöver avhjälpas, ligger i öppen dag. Överstyrelsen har därför i sitt preliminärt uppgjorda stadgeförslag upptagit bestämda inträdesfordringar, vilka i det stora hela omfatta det mått av kunskaper och färdigheter, som kunna förvärfvas i en folkskola av högsta typen.

Överstyrelsen förbiser härvid icke, att det för sådana seminarier, som få ett större antal elever från mindre folkskolor eller från mindre väl utrustade folkskolor, skulle komma att möta alltför stora svårigheter att kunna uppehålla så stora inträdesfordringar. Det synes därför överstyrelsen, som om här avsedda seminarier antingen skulle kunna inrätta en med statsanslag understödd preparandkurs eller också skulle den anordningen kunna träffas, att inträdesfordringarna i fråga om kunskaper och färdigheter minskades och seminariekursen gjordes treårig.

I fråga om inträdesåldern finnes nu ingenting stadgat, men enligt förut nämnda stadga av den 28 maj 1897 skall elev för att få undergå avgångsprövning hava uppnått en ålder icke understigande 18 år och icke överstigande 30 år. Överstyrelsen finner den nu stadgade minimiåldern för avgång från seminarium vara för låg. Dels är det tydligt, att en något högre levnadsålder i allmänhet innebär en garanti för ett bättre tillgodogörande av undervisningen och utbildningen vid seminariet än en lägre sådan, dels kräves en viss ej allt för ringa åldersmognad för att på egen hand kunna leda en skola. Inträdesåldern torde därför böra fastställas så, att sökanden före ingången av det år, då inträde önskas, har fyllt 17 år, dock med rätt för överstyrelsen att i särskilt fall medgiva undantag. Med denna minimiinträdesålder o: h tvåårig seminariekurs skulle alltså elev kunna utexamineras tidigast under det år, elev fyller 20 år.

I samband härmed anser sig överstyrelsen böra erinra om att inträdesåldern för inträde vid folkskoleseminarium är fastställd till 16 år, men då lärokursen vid dessa seminarier är fyraårig, kommer en utexaminerad elev från sådant seminarium att fylla 21 år det år, han kan bliva anställd som lärare.

De övriga bestämmelserna i nyss nämnda stadgeförslag i fråga om inträdesfordringar, vilka bestämmelser finnas intagna i det följande, överensstämman med de i gällande stadga för statens folkskoleseminarier intagna allmänna bestämmelserna.

Kroppsfel
eller lyte.

Bland de föreslagna bestämmelserna finnes också den, att för inträde vid småskoleseminarium fordras att vara fri från sådan sjukdom eller så beskaffat lyte, som kan utgöra hinder för framgångsrikt bedrivande av arbetet i seminariet eller menligt inverka på medlärjungar eller göra sökanden olämplig för lärarkallet.

Då, såsom förut nämnts, pensionsstyrelsen i skrivelse till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet hemställt om åtgärders vidtagande i syfte att bereda större möjlighet för med något kroppsfel eller lyte behäftade unga kvinnor att efter genomgången utbildning vinna anställning som småskollärarinnor och sagda hemställan blivit överlämnad till överstyrelsen för avgivande av utlåtande, skall överstyrelsen här i korthet yttra sig i denna fråga.

Enligt gällande bestämmelser skall elev vid avgångsprövningen från småskoleseminarium genom vederbörligt läkarbetyg styrka sig vara fri såväl från smittosam sjukdom som ock från sådan sjuklighet eller så beskaffat kroppslite, som gör sökanden olämplig till lärare i folkskolan. På grund härav torde de flesta småskoleseminarierna redan vid elevernas intagning i seminariet fordra läkarintyg.

I pensionsstyrelsens här berörda skrivelse anföres, att vid pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet fråga emellanåt uppkommer att låta till småskollärarinnor utbilda unga kvinnor, som på något sätt äro lytta eller vanföra, varvid det vanligen är fråga om förlamning eller förlust av en arm eller ett ben, en hand eller en fot, höftledsluxation, svår hälta eller dylikt. Då emellertid vid av pensionsstyrelsen inhämtade yttrandena av vederbörande folkskolinspektör och föreståndaren för närmaste småskoleseminarium dessa ej sällan ställa sig avvisande och då det under sådana omständigheter kan bliva svårt för lärarinnan att — förutsatt att hon erhåller avgångsbetyg — vinna anställning, har pensionsstyrelsen ansett det vanskligt att bevilja medel för sådan utbildning.

I sin skrivelse anför pensionsstyrelsen bland annat, att de unga kvinnor, varom här är fråga, alla härstamma från fattiga hem och svårligen kunna försörja sig med vanligt kroppsarbete. Äga de emellertid god begåvning samt håg och fallenhet för småskollärarinnekallet, synes det i hög grad beklagligt, om deras lyte eller vanförhet utan vidare skulle stänga denna bana för dem. De skäl, som anförts till stöd därför, synas föga vägande. Helt visst finnas åtskilliga småskollärarinnor, som trots mer eller mindre svåra kroppsfel på ett förträffligt sätt sköta sitt kall.

I de av överstyrelsen i denna fråga inhämtade yttrandena uttala sig de flesta folkskolinspektörer och flera styrelser och föreståndare för småskoleseminarier mot pensionsstyrelsens framställning, under det att å andra sidan några folkskolinspektörer och ett hertal inspektörer för sagda seminarier uttala sin anslutning till nämnda framställning.

Såsom skäl mot anställande av lytta eller vanföra kvinnor som småskollärarinnor anföres huvudsakligen.

Lytet eller vanförheten gör kvinnan olämplig som lärarinna, emedan hon ej med framgång kan undervisa i gymnastik, hembygdeskunskap, slöjd, teckning och dylikt. Lytet eller vanförheten verkar fördystrande och nedslående på barnen. Tillgången på lärarinnor är stor och konkurrensen på banan hård.

Å andra sidan anföra en del folkskolinspektörer och andra, att de haft god erfarenhet av lytta och vanföra lärarinnor. Dessa äro ofta å huvudets vägnar rikt utrustade, och barnen vänja sig snart vid ett ej för starkt framträdande lyte. På flera orter är det så svårt att anskaffa lärarinnor, att vederbörande skulle vara tacksamma för att få en lärarinna, även om hon i kroppsligt avseende vore ofärdig.

För egen del anser sig överstyrelsen först böra erinra om att enligt kungörelsen den 16 september 1918 bestämmelse införts om att ansökan till ordinarie lärartjänst vid folkskola eller småskola skall åtföljas av läkarintyg angående frihet från sjukdom och lyte, som göra den sökande olämplig för anställning såsom lärare. Under sådana omständigheter synes det vara själfallet, att det i en blivande stadga för småskoleseminarierna bör införas bestämmelse om att inträdessökande i kroppsligt avseende skall uppfylla vissa villkor.

En sådan bestämmelse bör dock enligt överstyrelsens mening ej utgöra absolut hinder för en ung kvinna med något visst kroppsfel eller lyte att vinna inträde vid sådant seminarium och att sedan få anställning i skola. Är felet eller lytet ej av svårare beskaffenhet, torde hon ofta kunna erhålla sådant läkarbetyg, som ej utgör hinder för hennes inträde. Om så ej är fallet och om det kan anses, att lytet uppväges av framstående skicklighet och lämplighet för lärarinnekallet i andra avseenden, torde tillträde till seminariet böra kunna vinnas genom särskild framställning.

Enligt överstyrelsens mening böra alltså vissa bestämmelser angående frihet från

sjukdom och lyte införas i stadgan, men bör skolöverstyrelsen medgivas rätt att efter prövning i varje särskilt fall medgiva dispens i berörda avseende.

Överstyrelsen anser sig sålunda på grund av vad överstyrelsen nu därom yttrat böra föreslå, att i huvudsak nedanstående bestämmelser för inträde i småskoleseminarium fastställas:

Villkor för inträde.

För inträde i seminariet bör fordras att

a) vid ingången av det år, då inträde önskas, ännu icke hava fyllt 28 år men, om inträde önskas i första klassen, hava fyllt 17 år och, om inträde önskas i annan klass, hava fyllt 18 år; dock att skolöverstyrelsen i särskilt fall må kunna medgiva inträde vid lägre eller högre ålder;

b) vara medlem av svenska kyrkan;

c) hava haft naturliga eller skyddskoppor;

d) vara känd för gott uppförande;

e) vara fri från sådan sjukdom eller så beskaffat lyte, som kan utgöra hinder för framgångsrikt bedrivande av arbetet i seminariet eller menligt inverka på medlärjungar eller göra sökanden olämplig för lärarkallet, dock att skolöverstyrelsen, där särskilda skäl sådant föranleda, på gjord framställning äger medgiva undantag från denna bestämmelse; samt

f) hava blivit godkänd vid vederbörlig inträdesprövning.

För att kunna intagas i seminariets första klass bör sökanden hava erhållit godkänt vitsord i kristendomskunskap, modersmålet och matematik samt i det hela visat sig i besittning av god folkskolebildning och för arbetet vid seminariet erforderlig förståndsmognad och begåvning.

Avgångsexamen.

Liksom nu är fallet bör lärokursen vid seminariet avslutas med en prövning. Denna prövning bör lämpligen benämnas småskollärarexamen.

Rätt att avlägga sådan examen bör endast tillkomma elev, som fullständigt genomgått seminariets sista årskurs.

Såvida ej skolöverstyrelsens chef eller någon av dess ledamöter är i tillfälle att leda examen, bör den stå under ledning av en av skolöverstyrelsen såsom dess ombud förordnad examensledare.

Småskollärarexamen bör omfatta dels ett skriftligt prov, dels undervisningsprov, dels ock muntligt förhör jämte uppvisning i gymnastik med lek och idrott, sång, teckning och slöjd.

Betyg över avlagd småskollärarexamen bör meddelas den elev, som erhållit minst vitsorden gott för uppförande och god för flit, godkänd för undervisningsskicklighet samt god för fallenhet för lärarkallet och tillika i vart och ett av de i seminariets kurs ingående kunskaps- och övningsämnen erhållit minst vitsordet godkänd, såvida icke examensledaren anser vederbörande elev sakna erforderliga insikter och färdigheter eller erforderlig undervisningsskicklighet.

Från den i föregående punkt föreslagna bestämmelsen angående godkänt vitsord i samtliga kunskaps- och övningsämnen torde undantag böra kunna göras för ett av ämnen musik och gymnastik med lek och idrott, under förutsättning att saknaden av godkänt vitsord uppväges av i övrigt ådagalagd skicklighet.

3. Småskoleseminariernas lärare.

Enligt nuvarande bestämmelser må till lärare vid under offentlig kontroll stående **seminarium** för utbildning av lärare vid småskola och mindre folkskola eller biträdande **lärare** vid folkskola icke antagas annan än den, mot vilkens lämplighet folkskolöverstyrelsen icke har något att erinra.

I fråga om langstingsseminariernas lärarkrafter råda för närvarande mycket olika förhållanden vid olika seminarier. Vid en del seminarier är seminariets föreståndare — föreståndarinna — på samma gång ordinarie lärare vid anstalten, under det att vid andra någon lärare vid folkskoleseminarium eller allmänt läroverk tjänstgör som föreståndare antingen utan undervisningsskyldighet eller med mycket begränsad sådan. Vid somliga seminarier är undervisningen i seminariet och övningsskolan fördelad mellan de vid läroanstalten anställda ordinarie lärarkrafterna, vid andra åter bestrides undervisningen i seminariet så gott som uteslutande av *en* lärarinna jämte timplärare, under det att all undervisning i övningsskolan handhaves av en för denna skola anställd lärarinna.

Vad först beträffar frågan om seminariets föreståndare, synes den ovan nämnda anordningen med en så att säga utanför anstalten stående lärare som föreståndare vara mindre lämplig.

Då seminariernas elever äro unga flickor i åldern 18 till 20 år, vilka vanligen hava sina hem utom det samhälle, där seminariet är beläget, kunna de väl behöva den dagliga tillsyn och ledning, som endast en vid seminariet mera fast bunden föreståndare eller föreståndarinna kan lämna.

Likaså anser överstyrelsen det vara självfallet, att den lärarinna, som förestår och har sin huvudsakliga tjänstgöring i övningsskolan, bör vara vid seminariet fast anställd med full tjänstgöring.

I fråga om de övriga erforderliga lärarkrafterna i seminariet kan man ställa sig tveksam, huruvida dessa böra hava full tjänstgöring eller anställas som timplärare. Å ena sidan kan det vara önskvärt, att de anställas med full tjänstgöring för att utbildningen vid seminariet ej må bliva alltför splittrad och för att faran för elevernas överansträngning i någon mån må minskas. Men å andra sidan kan det också vara förmanligt, att åtminstone ett mindre antal timplärare i läroämnen anställas. Seminariet skulle därigenom i vissa fall kunna erhålla särdeles väl kvalificerade lärare. Genom en sådan anordning skulle det också kunna förväntas, att elevernas utbildning bleve mindre ensidig. Man må härvid betänka, att seminariееleverna vanligen hava uppnått den ålder, att de känna behov av att få sin utbildning tillgodosedd från olika synpunkter.

Då det här är fråga om utbildning av kvinnliga elever, vilka, som förut nämnts, befinna sig i den ställning, att de äro i behov av alldeles särskild omvårdnad, torde bestämmelse böra införas därom, att om seminariet förestås av en manlig lärare, bör utom föreståndaren minst en kvinnlig lärarkraft anställas med full tjänstgöring och med undervisning företrädesvis i seminarieklasserna.

I fråga om fördelningen av lärarnas tjänstgöring mellan seminariet och övningsskolan torde det i många fall vara lämpligt, att den lärarinna, som närmast förestår övningsskolan, även undervisar i seminariet i ett eller annat ämne, i fall hon har vederbörlig kompetens därför. Likaså torde det mången gång befinnas lämpligt, att en lärarinna i seminariet meddelar undervisning i övningsskolan.

Vad överstyrelsen här anfört gäller om undervisningen i kunskapsämnen. För övningsämnena torde i huvudsak timlärare behöva anställas. Dock synes hinder ej böra möta för att någon vid seminariet fast anställd lärare, då kompetens finnes, meddelar undervisning även i övningsämne.

På grund av det nu anförda anser överstyrelsen, att i en blivande stadga bestämmelse av följande innehåll bör införas: Seminariet förestås och ledes av en rektor, manlig eller kvinnlig, och vid detsamma skola anställas övriga för undervisningen erforderliga lärarkrafter. Utom rektor, som i regel bör vara ordinarie lärare vid seminariet, böra minst två av dess lärare anställas med full tjänstgöring, såvida ej skolöverstyrelsen i särskilt fall därifrån medgiver undantag.

Beträffande de olika befattningshavarnas tjänstställiganden, tillsättning och avgång torde allmänna författningsbestämmelser böra utfärdas. Härom synes dock icke i förevarande framställning något bestämt förslag behöva framläggas, då vad därom bör bestämmas i det stora hela synes böra bliva av samma art, som gäller t. ex. för högre folkskolor och kommunala mellanskolor.

Vad särskilt gäller förordnande av rektor för seminariet torde sådan böra förordnas, efter förslag av seminariets styrelse, av skolöverstyrelsen för en tid av högst fem år i sänder.

Lärarkom-
petens.

För närvarande finnas inga särskilda kompetensfordringar för anställning som lärare vid småskoleseminarium. Dock får, såsom förut är nämnt, till lärare icke antagas annan än den, mot vilkens lämplighet folkskolöverstyrelsen icke har något att erinra.

I några av de till överstyrelsen avgivna yttrandena i föreliggande fråga har det framhållits, att småskoleseminariernas lärare borde hava minst samma utbildning och kompetens, som fordras av lärarna vid högre folkskolor och kommunala mellanskolor. Ehuru det tydligen kan anföras flera skäl för att vissa bestämda formella kompetensfordringar borde föreskrivas i fråga om lärartjänsterna vid småskoleseminarierna, synes det dock överstyrelsen, att fasthållandet vid några vissa på förhand utfärdade kompetensfordringar skulle kunna komma att medföra vissa olägenheter. Då det för undervisningen i småskoleseminarierna framför allt gäller att få lärare, som jämte själva kunskapsmeddelandet även äro lämpade att leda den praktiska lärarutbildningen, anser överstyrelsen, att dessa lärartjänster skulle komma att bliva besatta på ett tillfredsställande sätt, om sådan bestämmelse infördes, att för anställning som ordinarie lärare vid småskoleseminarium bör fordras att hava med goda vitsord avlagt folkskolläraryxamen eller förvärvat annan teoretisk och praktisk utbildning för lärarkallet av minst häremot svarande omfattning samt dessutom hava av skolöverstyrelsen blivit förklarad behörig och lämplig för den sökta tjänsten.

Överstyrelsen anser, att i fråga om kompetens ingen skillnad bör göras mellan lärare, som företrädesvis tjänstgör i seminarieklasserna, och lärare, som företrädesvis tjänstgör i övningsskolan. Givetvis kräves med hänsyn till nu anställd lärarpersonal vissa övergångsbestämmelser.

4. Styrelse och tillsyn.

I fråga om seminariets styrelse och tillsyn anser överstyrelsen, att nuvarande bestämmelser i huvudsak böra gälla.

Sålunda bör seminariet stå under inseende av skolöverstyrelsen, som äger att för

detsamma förordna en inspektor, vilken har att utöva den närmaste tillsynen över läroanstalten.

Den lokala styrelsen över seminariet bör utövas av en av vederbörande landsting eller stadsfullmäktigo utsedd seminariestyrelse, som bland annat har att handhava seminariets ekonomiska förvaltning. Minst en av styrelsens ledamöter bör vara kvinna.

Angående seminariestyrelsens sammansättning och uppgifter i övrigt må anmärkas, att den sakkunskap i fråga om undervisningen och dithörande frågor, vilken representeras av seminariets rektor, bör tillgodogöras i styrelsen. Föreskrift bör därför finnas om att rektor skall vara medlem av seminariets styrelse.

Enligt nuvarande bestämmelser äger landsting eller stad, som ej i landsting deltaga, att utan inhämtande av Kungl. Maj:ts medgivande inrätta sådant seminarium, varom här är fråga. Landstinget äger då också uppbära statsunderstöd för lärarnas avlöning.

Då det emellertid kan tänkas, att antalet småskoleseminarier genom en sådan anordning kan bli alltför stort i förhållande till behovet av lärarkrafter med den utbildning, som dessa seminarier avse att lämna, torde bestämmelse böra införas därom, att det må bero på Kungl. Maj:ts prövning, huruvida statsunderstöd skall utgå till nytt småskoleseminarium.

Likaså torde det samarbete mellan två eller flera landsting, som kan bli erforderligt för upprättandet av för dessa landsting gemensamma seminarier, böra ordnas genom av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser.

Behovet av en förbättrad småskolläro-utbildning har under en lång följd av år gjort sig starkt gällande. Småskoleseminarierna hava, såsom folkskolöverstyrelsen erinrat, hittills fått arbeta ganska fritt. Några särskilda författningsbestämmelser angående deras organisation och verksamhet hava icke funnits. Enda rättensöret för deras verksamhet har utgjorts av 1897 års i det föregående nämnda examensstadga jämte de av 1898 års riksdag angivna villkoren för utgående av statsbidrag till avlöande av lärare vid ifrågavarande seminarier, vilka villkor voro väsentligen desamma, som av 1918 års riksdag blivit ånyo bestämda. Sedan folkskolöverstyrelsen blivit inrättad, hava berörda seminarier visserligen ställts under överstyrelsens inseende, och numera får ingen antagas till lärare vid småskoleseminarium, utan att han av överstyrelsen befunnits lämplig, men någon väsentlig omgestaltning av seminarierna har icke därmed ägt rum.

Den nu nämnda friheten för småskoleseminarierna att organisera sig så gott som efter behag, blott deras elever kunde bestå i avgångsprövningen, skulle kunnat medföra en inbördes tävlan mellan seminarierna i meddelandet av en tidsenlig småskolläro-utbildning. Någon sådan tävlan av nämnvärd omfattning har emellertid icke kommit till stånd. Det bör visserligen erkännas, att ett och annat seminarium på ett erkännansvärt sätt strävat att meddela en så god utbildning, som de yttre omständigheterna medgivit, men å andra sidan hava åtskilliga andra seminarier hållit

Småskoleseminariums upprättande

Departementschefen.

Behovet av en förbättrad småskolläro-utbildning

sig betydligt efter sin tid och meddelat en i många stycken synnerligen svag utbildning, som medfört, att de från dem utgångna eleverna varit i allmänhet mycket illa ställda, då de kommit ut i sin lärarverksamhet. Denna svaghet i utbildningen har varit kännbar icke minst för lärarinnorna själva. Den har ock kommit till uttryck på mångahanda sätt, bland annat i den av centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollära rförening i det föregående berörda, till Kungl. Maj:t ingivna framställningen, och den har starkt framhållits av vissa folkskolinspektörer i deras till Kungl. Maj:t ingivna berättelser. Redan en blick på de förut nämnda författningsbestämmelserna, särskilt 1897 års examensstadga, torde för övrigt tillräckligt ådagalägga, att dessa bestämmelser icke motsvara de krav, som i våra dagar måste ställas på småskoleseminarierna. Sedan den reformering av folkskoleseminarierna, som beslöts av 1913 års riksdag, nu genom 1918 års riksdags beslut angående lönereglering för lärarpersonalen vid dessa seminarier blivit i det närmaste fullständigt genomförd, synes mig en motsvarande ombildning av småskoleseminarierna vara en bjudande nödvändighet.

I likhet med folkskolöverstyrelsen anser jag, att författningsbestämmelser böra givas med avseende på småskoleseminariernas organisation, undervisning, lärare, styrelse och tillsyn m. m., och att dessa bestämmelser böra sammanföras uti en särskild stadga för nämnda seminarier. Överstyrelsen har i sin förberörda skrivelse den 28 december 1918 avgivit förslag rörande det väsentliga innehållet i de bestämmelser, som sålunda borde komma till stånd, och jag skall nu yttra mig om sagda förslag.

Statens och
landstingens
förhållande
till småskole-
seminarierna.

En synnerligen viktig fråga är den, huru staten skall förhålla sig till småskolläraryt utbildningen. Såsom förut erinrats, har sagda utbildning hittills till det väsentliga påvilat landstingen. Enskilda småskoleseminarier hava visserligen funnits till ett mindre antal. Fem sådana äro för närvarande i verksamhet. Jag lämnar dem här ur räkningen, men skall återkomma till dem längre fram. Nu hava några av de hörda myndigheterna ifrågasatt, att staten skulle helt och hållet ombesörja småskolläraryt utbildningen. Ur flera synpunkter förefaller visserligen en sådan anordning tilltalande, och goda skäl hava anförts för densamma. Dock torde i varje fall tiden ännu icke vara inne för genomförandet av nämnda förslag. Starka skäl hava nämligen, såsom framgår av det föregående, blivit anförda även för den uppfattningen, att småskolläraryt utbildningen fortfarande bör i huvudsak tillkomma landstingen. Jag erinrar om att landstingen själva med några få undantag uttryckt önskan att få handhava och svara för ifrågavarande läraryt utbildning. Det intresse för läraryt utbildningen, som

landstingen sålunda ådagalagt, bör också enligt min mening tillvaratagas. Huvudsaken synes mig vara, att den omläggning av småskoleseminarierna, som i det föregående berörts, nu kommer till stånd, och detta torde kunna ske, även om icke nämnda seminarier nu göras till statsanstalter. Jag hyser alltså den uppfattningen, att staten icke för närvarande bör övertaga småskollärarytbildningen, utan att denna utbildning fortfarande och tills vidare bör vara en angelägenhet huvudsakligen för landstingen och de städer, som icke deltaga i landsting. Det torde emellertid vara nödvändigt, att staten hädanefter genom större understöd på ett kraftigare sätt än hittills medverkar till småskollärarkårens utbildning. Jag återkommer härtill i det följande.

Mot folkskolöverstyrelsens förslag, att två eller flera sådana samfälligheter som de nyssnämnda skulle i vissa fall kunna förena sig om upprättande av ett småskoleseminarium, har jag intet att invända, under förutsättning att småskollärarytbildningen det oaktat kan bliva i tillräcklig omfattning tillgodosedd.

Frågan om det mål, som bör ställas för småskoleseminariernas verksamhet, hänger på det närmaste samman med frågan om lärokursens längd. Dessa båda frågor böra därför ses i sitt inbördes sammanhang.

Beträffande lärokursens längd har folkskolöverstyrelsen tänkt sig, att sagda kurs i allmänhet skulle vara 2-årig, och härför har överstyrelsen, som mig synes, anfört synnerligen övertygande skäl. Överstyrelsen har funnit, att den utbildning, som nu meddelas vid de bättre av småskoleseminarierna med 2-årig kurs, kan betecknas som tillfredsställande. Genom någon höjning av inträdesfordringarna och genom förlängning av läsåret skulle, enligt överstyrelsens mening, icke så litet vara att vinna. Vidare erinrar överstyrelsen, att en förlängning av utbildningstiden till 3 år skulle väsentligt öka utbildningskostnaderna för eleverna, vilket utan tvivel måste anses betänkligt. Ytterligare förmenar överstyrelsen, att det icke vore välbetänkt att för tillgodoseendet av biträdande lärare vid folkskolorna och lärare vid de mindre folkskolorna fordra en allmän förlängning av seminariekursen. Den omständigheten, att man måste anlita de vid småskoleseminarierna utbildade lärarna även för sistnämnda undervisningsbehov, bör, säger överstyrelsen, icke leda till att småskoleseminarierna orhålla en organisation, som de med hänsyn till sin egentliga uppgift icke bort erhålla. Jag kan icke annat än på det kraftigaste instämma i i vad överstyrelsen sålunda anfört. Men just på grund härav kan jag icke dela överstyrelsens mening om lämpligheten att varhelst så kunde ske, särskilt å orter, där behovet av lärare för mindre folkskolor och biträdande

Lärokursens
längd.

lärare för folkskolor vore stort, vederbörande småskoleseminarium skulle kunna utvidgas med en tredje årsklass utan måste anse, att man bör stanna vid en 2-årig kurs för alla nu ifrågavarande seminarier.

Huruvida särskild preparandkurs kan bliva behöflig vid ett eller annat seminarium är en fråga, som icke lärers kunna avgöras, förrän någon erfarenhet vunnits rörande verkan av den nya organisationen.

Småskole-
seminariernas
ändamål.

I fråga om målet för småskoleseminariernas verksamhet har folkskolöverstyrelsen ansett, att nämnda seminarier visserligen böra hava till sin egentliga uppgift att utbilda lärare för småskolan men dessutom borde, i den mån så kunde anses behöfligt och möjligt med hänsyn till huvuduppgiften, utbilda jämväl lärare för den mindre folkskolan och biträdande lärare för den egentliga folkskolan.

Denna överstyrelsens uppfattning kan jag icke biträda. Enligt min mening skulle det komma att verka förryckande på den egentliga småskollärarytbildningen, om seminarierna skulle sträva att meddela icke blott småskollärarytbildning utan även folkskollärarytbildning, låt vara att detta senare skulle ske endast till en viss grad. Jag erinrar om att de mindre folkskolorna innehålla en fullständig folkskolavdelning. De nuvarande småskoleseminarierna, vilka alla äro 2-åriga, hava i överensstämmelse med den förutvarande examensstadgan av den 28 maj 1897 sina lärokurser anordnade uteslutande med hänsyn till utbildningen av lärare för småskolan. Erfarenheten vid dessa seminarier har ådagalagt, att två år äro mycket väl behöfliga för den egentliga småskollärarytbildningen. Folkskolöverstyrelsen har nu visserligen föreslagit en utsträckning av läsåret från 34 $\frac{1}{2}$ till 38 à 39 veckor, en utsträckning som jag för min del finner lämplig, men den ökade tid, som därigenom vinnes, torde vara nödvändig med hänsyn till den av överstyrelsen föreslagna och utan tvivel väl behöfliga utvidgningen av lärokurserna, varigenom elevernas såväl allmänbildning som psykologiska och pedagogiska insikter samt praktiska duglighet i utövning av lärarkallet skulle väsentligen ökas. Ville man nu uppställa såsom mål för seminarierna, att de skulle utbilda lärare även för folkskolestadiet, ligger uppenbarligen den faran nära, att de skulle så mycket inlåta sig på folkskollärarytbildningen, att den egentliga småskollärarytbildningen bleve i avsevärd mån förvanskad. Vida bättre synes mig vara, att endast den egentliga småskollärarytbildningen uppställles såsom mål för småskoleseminarierna, men att denna utbildning blir så grundlig som möjligt. Därigenom torde de från nämnda seminarier utgående eleverna också bliva mera skickade att i nödfall tjänstgöra såsom lärare på det egentliga folkskolestadiet.

I fråga om undervisningen har folkskolöverstyrelsen föreslagit såsom nya ämnen psykologi, hälsolära och hushållsgöromål samt, där tillfälle därtill kan beredas, trädgårdsskötsel. Sistnämnda ämne skulle dock erhålla en särställning så till vida, som undervisningen i detsamma skulle förläggas utom timplanen. Då detta förslag avser att göra undervisningen betydligt mera tidsenlig än den hittills varit, ansluter jag mig med nöje till detsamma. Undervisningsplan för seminarierna torde böra utfärdas av Kungl. Maj:t.

Läroämnen.

För tillgodoseende av elevernas praktiska utbildning genom undervisningsövningar äro seminarierna nu förenade med en övningsskola, vilken utgöres av en småskola. Överstyrelsen föreslår nu att nämnda övningsskola skulle omfatta minst två årsklasser, samt uttalar såsom önskvärt, att den, där förhållandena så medgåve, även kommer att omfatta en eller två årsklasser av den egentliga folkskolan. På grund av vad jag förut anfört rörande seminariernas uppgift, anser jag, att någon större fordran på övningsskolan icke bör uppställas, än att sagda skola omfattar barn, tillhörande de två första skolåren.

Övningsskola.

Beträffande frågan om skollokaler oah lärjungarnas fysiska vård biträder jag överstyrelsens förslag.

Skollokaler.
Lärjungarnas
fysiska vård.

Vad angår fordringarna för inträde vid småskoleseminarium har, såsom i det föregående omförmålts, pensionsstyrelsen gjort framställning om ändring i de nu gällande villkoren, så att större möjlighet skulle beredas kvinnor, vilka äro behäftade med kroppsfel eller lyte, att vinna inträde vid småskoleseminarium, i syfte att sådana kvinnor efter genomgången utbildning skulle kunna erhålla anställning såsom småskolläraryrinnor.

Inträdesfor-
dringar.

I berörda avseende gäller för närvarande, att den, som vill undergå prövning vid småskoleseminarium, skall genom vederbörligt läkarbetyg visa sig vara fri från smittosam sjukdom och från sådan sjuklighet eller så beskaffat kroppsfel, som gör honom olämplig till lärare, och folkskolöverstyrelsen har föreslagit motsvarande bestämmelser att i allmänhet gälla såsom villkor för inträde vid småskoleseminarium. Överstyrelsen har velat tillmötesgå pensionsstyrelsen i så måtto, att överstyrelsen skulle erhålla rätt att medgiva undantag från nyssnämnda inträdesfordran. I §§ 18 och 23 av nu gällande folkskolestadga är emellertid föreskrivet, att den, som skall kunna antagas till ordinarie eller extra lärare vid småskola, lärare vid mindre folkskola eller biträdande lärare vid egentlig folkskola,

skall vara fri från sjukdom och lyte, som medför olämplighet för anställning såsom lärare. Ur skolans synpunkt bör någon den ringaste avprutning på denna fordran icke få äga rum. Det ligger ock i sakens natur, att samstämmighet bör finnas mellan villkoren i detta avseende för anställning som lärare och för inträde vid småskoleseminarium. Jag måste därför i likhet med flertalet av de hörda myndigheterna avstyrka bifall till pensionsstyrelsens framställning och överstyrelsens förslag om undantag från den allmänna regeln i förevarande avseende. Vad överstyrelsen i övrigt anfört rörande inträdesfordringarna biträder jag.

Avgångsexamen m. m.

Likaledes ansluter jag mig i huvudsak till överstyrelsens förslag rörande avgångsexamen, seminariernas lärare, styrelse och tillsyn samt upprättande av småskoleseminarium.

II. Småskoleseminariernas ekonomiska förhållande.

Beträffande småskoleseminariernas ekonomiska förhållanden erinrar överstyrelsen inledningsvis, att statsbidrag enligt nuvarande bestämmelser utgår till landstingsseminarierna endast för avlöning av lärare vid dessa seminarier och efter samma grunder som för lärare vid folkskola, respektive småskola, samt uttalar såsom sin mening dels att, på grund av dessa seminariers stora betydelse och de ökade anspråk, som man därför bör ställa såväl på den utbildning, de avse att lämna, som på de yttre hjälpmedel, som fordras för denna utbildning, det torde vara nödvändigt, att staten på ett mera verksamt sätt än hitintills lämnar ekonomiskt understöd till dessa läroanstalter, dels ock att ifrågavarande seminarier allt fortfarande böra inrättas och förvaltas av landsting eller av stad, som ej i landsting deltagar, men att underhållet av dessa läroanstalter bör åligga stat och landsting (stad) gemensamt. Därefter yttrar överstyrelsen sig om

1. avlöning åt seminariernas lärare,
2. stat för småskoleseminarium,
3. statsbidrag till småskoleseminarierna,
4. stipendier åt seminariernas elever samt
5. enskilda småskoleseminarier.

I dessa avseenden anför överstyrelsen:

1. Läraravlöning.

Överstyrelsen har i det föregående omnämnt, att 1918 års lagtima riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerreglering för lärare vid småskoleseminarier m. m. bestämt vissa avlöningsförmåner för nämnda lärare. Nuvarande bestämmelser

Enligt därom utfärdade bestämmelser skall avlöningen från och med år 1919 utgöra minst följande belopp:

för lärare, som ej är vikarie, därest läraren avlagt folkskollärarexamen: förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning enligt ortens pris, 2,100 kronor för manlig och 1,900 kronor för kvinnlig lärare, vartill kunna, efter respektive 5, 10 och 15 år, komma tre ålderstillägg, vart och ett å 300 kronor för manlig och 200 kronor för kvinnlig lärare,

för vikarie för lärare med folkskollärarkompetens: förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning enligt ortens pris, 1,700 kronor för manlig och 1,500 kronor för kvinnlig lärare,

för lärare, som ej är vikarie, därest läraren avlagt småskollärarexamen: förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning enligt ortens pris, 1,200 kronor, vartill kunna, efter respektive 5, 10 och 15 år, komma tre ålderstillägg, vart och ett å 150 kronor,

för vikarie för lärare med småskollärarkompetens: förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning enligt ortens pris, 1,000 kronor.

I ett den 8 november 1915 avgivet betänkande har lärarlönenämnden avgivit utlåtande och förslag i fråga om statsbidrag till landstingsseminarier. Lärarlönenämnden

Lärarlönenämnden föreslår här i avseende å statsbidrag enahanda bestämmelser, som av nämnden förordats i dess den 31 oktober 1914 avgivna betänkande rörande bland annat reglering av avlöningsförhållandena för lärarpersonalen vid folk- och småskolor.

Beträffande nämndens avlöningsförslag bör märkas, att detta icke egentligen avsåg att utgöra definitiv lönerreglering för ifrågakvarande lärare utan närmast en garanti för att vid genomförandet av en lönerreglering för folk- och småskolans lärare småskoleseminariernas lärare då icke må bliva sämre ställda än de förra med hänsyn till det samband, som tidigare ägt rum mellan dessa båda kårers avlöningsförhållanden. Nämnden förordade sålunda, att de lärare vid landstingsseminarier, som äro i kompetens likställda med folkskollärare, fortfarande må komma i åtnjutande av minst lika stora löneförmåner som dem, vilka äro stadgade för ordinarie lärare vid folkskola. Enligt nämndens förslag böra vidare sådana lärare vid landstingsseminarier, som i avseende å kompetens äro likställda med småskollärare, åtnjuta minst sådana löneförmåner som dem, vilka enligt nämndens förslag i dess ovanberörda betänkande den 31 oktober 1914 skulle tillkomma småskollärare, som blivit anställda tills vidare med ömsesidig rätt till minst fyra månaders uppsägning.

Rörande den lärarpersonalen vid landstingsseminarier tillförsäkrade bostadsförmån skulle gälla de grunder, som äro föreslagna i nämndens åberopade betänkande den 31 oktober 1914.

I avseende å avlöning för vikarierande lärare ävensom rörande tjänstledig lärares avlöning förordar nämnden bestämmelser motsvarande dem, vilka av nämnden i dessa hänseenden föreslagits beträffande lärare vid folk- och småskolor.

Vad angår lönetursberäkning frambåller nämnden, att den rätt, som tillkommer småskollärare och även ansetts tillkomma folkskollärare, som anställas vid landstingsseminarium, att för lönetursberäkning tillgodoräkna sig sin tjänstgöring vid landstingsseminarium, fortfarande borde tillkomma dessa lärare. Nämnden anser vidare, att en uttrycklig bestämmelse även borde komma till stånd därom, att lärare, som övergår från folkskola eller småskola till landstingsseminarium, skall äga rätt att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig den tid, han tjänstgjort såsom ordinarie folkskollärare, respektive lärare vid småskola, lärare vid mindre folkskola eller biträdande lärare vid folkskola med anställning tills vidare. De förslag till lönetursbestämmelser, nämnden i övrigt framlagt rörande lärare vid folk- och småskolor, anser nämnden böra vinna tillämpning även på landstingsseminariernas lärarpersonal.

Slutligen föreslår nämnden, att statsbidrag även må kunna utgå till lärare i övningssämne. I detta avseende förordar nämnden, att landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, må äga att till avlönande av lärare i övningssämne uppbära ett årligt bidrag av allmänna medel med 50 kronor per veckotimme.

I sitt här omnämnda utlåtande anför nämnden, att lärare vid landstingsseminarier för närvarande i allmänhet åtnjuta högre, stundom avsevärt högre, avlöning än den stadgade minimilönen samt att landstingen i regel, även om minimilönen höjes i enlighet med nämndens förslag, allt fortfarande torde vara nödgade att giva landstingsseminariernas lärare högre avlöning än den fastställda minimilönen, om seminarierna skola erhålla sådana lärarkrafter, som det krävande arbetet vid dessa läroanstalter fordrar.

*Överstyrel-
sens förslag.*
**Avlönings-
grunder.**

Överstyrelsen vill här till en början erinra om att överstyrelsen i det föregående föreslagit, att i fråga om lärarnas kompetens ingen skillnad bör göras mellan lärare, som företrädesvis tjänstgör i seminarielklasserna, och lärare, som företrädesvis tjänstgör i övningsskolan. Med hänsyn härtill anser överstyrelsen, att de nämnda grupperna av lärare även i lönehänseende böra vara likställda.

Genom tillämpning av de nuvarande och av lärarlönenämnden förordade grunderna för lärarnas vid småskoleseminarierna avlöning, skulle, om ersättning för bostad, bränsle och övertidsläsning medräknas, dessa lärares löneförmåner komma att uppgå till åtminstone i det närmaste samma belopp som löneförmånerna för folkskollärare i vissa medelstora städer.

Ehuru det torde kunna anföras skäl för att de nuvarande grunderna beträffande här ifrågakvarande lärares avlöning borde bibehållas, synes det överstyrelsen vara lämpligare, att nämnda lärare i lönehänseende likställas med lärarna vid folkskoleseminariernas övningsskolor. De båda här berörda lärargrupperna kunna nämligen såväl i fråga om utbildning som i fråga om tjänstgöringens art och betydelse anses vara ungefär likställda. Härtill kommer, att ett flertal landstingsseminarier äro belägna i samma städer som folkskoleseminarier, vadan det även från den synpunkten kan anses lämpligt, att lärarna i fråga hava lika avlöning.

Överstyrelsen förbiser här icke, att folkskolläraernas avlöningsförmåner i vissa städer torde komma att överstiga den avlöning, som vid 1918 års lagtima riksdag fastställdes för folkskoleseminariernas övningsskollärare. Härvid vill dock överstyrelsen frambålla, att vid de löneregleringar för folkskolans lärare, som nu göras på de olika orterna, torde i många fall hänsyn tagas till nu rådande särskilda ekonomiska förhållanden, under det att övningsskolläraernas ordinarie avlöningsförmåner torde hava avpassats närmast med hänsyn till det penningvärde, som var gällande före världskrigets

uthrott. Den minskning i lönernas reella värde, som uppkommit genom kristiden, har hitintills och torde även för framtiden åtminstone i någon mån komma att ersättas genom särskilda krigstidstillägg.

Med hänsyn till vad här anförts, skulle det kunna sättas i fråga, om ej landstingsseminariernas lärares löneförmåner redan nu borde sättas något högre än lärarnas vid folkskoleseminariernas övningskolor. Då det emellertid såväl från statens synpunkt som för landstingsseminarierna och lärarna själva torde vara förmånligt, att vid nu ifrågasatt löneroglering nämnda lärare bliva fullt jämställda med en viss grupp statsanställda lärare, finner överstyrelsen sig böra föreslå, att ordinarie lärare med full tjänstgöring vid småskoleseminarium i lönehänseende likställas med övningskollärare vid folkskoleseminarium. Härvid förutsätter dock överstyrelsen, att småskoleseminariernas lärare komma att tillerkännas krigstidstillägg i samma utsträckning, som kan komma att tilldelas nyss nämnda övningskollärare, samt att härför erforderliga anslag komma att utgå av statsmedel.

Skulle en för vissa befattningshavare i statens tjänst tillfällig löneroglering komma att utsträckas jämväl till folkskoleseminariernas övningskollärare, bör givetvis en motsvarande löneförbättring tillerkännas lärarna vid småskoleseminarierna och medel därtill beredas genom ökning i statens bidrag.

Med tillämpning av här ovan angivna grunder skulle lärare med full tjänstgöring vid småskoleseminarium tillerkännas minst följande löneförmåner, nämligen

ordinarie manlig lärare 3,400 kronor, därav 2,100 kronor lön och 1,300 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 400 kronor;

ordinarie kvinnlig lärare 2,800 kronor, därav 1,800 kronor lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 300 kronor;

extra ordinarie eller vikarierande manlig lärare arvode å 2,800 kronor för år; samt

extra ordinarie eller vikarierande kvinnlig lärare arvode å 2,400 kronor för år.

Det torde i vissa fall kunna vara behöfligt och lämpligt att anställa timlärare i kunskapsämne i seminarieklasserna. Med hänsyn till att en extra ordinarie lärares tjänstgöring torde kunna beräknas omfatta 24 å 25 timmar i veckan synes *manlig timlärare*s arvode böra bestämmas till 110 kronor och *kvinnlig timlärare*s till 100 kronor för veckotimme och läsår räknat.

Undervisningen i övningsämnena utom teckning böra tydligen alltid bestridas av kvinnor. Det synes därför ej vara behöfligt att fastställa olika arvoden för manliga och kvinnliga lärare i övningsämnena.

Med hänsyn till dessa ämnens stora betydelse vid ett småskoleseminarium bör för *timlärare i övningsämne* bestämmas samma arvode som för kvinnlig timlärare i övningsämne vid folkskoleseminarium, då för ifrågavarande lärare även arten och graden av kompetens i regel torde bliva lika. Alltså (enligt 1918 års riksdags beslut): för timlärare i musik 95 kronor, i teckning och välskrivning 95 kronor, i gymnastik 95 kronor samt i slöjd och hushållsgörömmål 90 kronor, allt för veckotimme och läsår.

Rektor (föreståndare, föreståndarinna) bör uppbära lön som ordinarie lärare och dessutom ett arvode, som, i likhet med vad som från och med år 1919 gäller för rektor vid kommunal mellanskola, kan sättas till 1,000 kronor, lika för manlig och

Avlönings-
belopp.

kvinnlig. Dessutom torde rektor böra tillerkännas fri bostad eller motsvarande ersättning, icke understigande 800 kronor.

Vikarierande rektors arvode torde böra bestämmas till 600 kronor för kalenderår.

Såväl i fråga om *lönetur* som i *pensionsavseende* bör ordinarie lärare vid småskoleseminarium likställas med ordinarie lärare vid folkskoleseminariums övningsskola.

I fråga om *avlöningsförmåner under tjänstledighet* är det tydligt, att, därest tjänstledigheten förorsakas av styrkt sjukdom, ordinarie lärare skall vara skyldig att avstå sina tjänstgöringspenningar. Därjämte torde rektor böra förpliktigas att av sitt särskilda arvode avstå 600 kronor, för kalenderår räknat. Vad i övrigt beträffar lärares avlöning under tjänstledighet, torde det böra tillkomma Kungl. Maj:tt att utfärda närmare föreskrifter i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller för lärare vid kommunala mellanskolor och högre folkskolor.

2. Stat för småskoleseminarium.

Innan överstyrelsen går in på frågan om statsbidragets storlek och de grunder, efter vilka detta bör utgå, skall överstyrelsen först lämna en kort översikt av de beräknade kostnaderna för ett landstingsseminarium.

I fråga om lärarnas avlöningsförmåner har överstyrelsen yttrat sig i det föregående.

Beträffande övriga kostnader för ett småskoleseminarium äro dessa mycket växlande för olika orter, beroende på olika priser på byggnader, bränsle m. m. Överstyrelsen anser sig därför endast kunna ange approximativa medelkostnader för lokaler, uppvärming, belysning och materiell m. m. med ledning av motsvarande utgifter för de nu befintliga landstingsseminarierna.

Om man utgår ifrån, *dels* att ett seminarium med två elevklasser har en manlig rektor, tre kvinnliga ordinarie lärare och kvinnliga timlärare i övningsämnen samt att alla dessa befinna sig i högsta lönegraden, *dels* att lärarna erhålla de löneförmåner som här ovan angivits, *dels* ock att övriga omkostnader beräknas till nedan angivna belopp, kan man uppställa följande

Stat för småskoleseminarium med 2 elevklasser (maximibelopp):

Läraravlönningar:

Rektor (manlig): lön 3,400, arvode 1,000, 3 ålderstillägg 1,200 kronor	kronor	5,600: —
1 lärare (kvinnlig): lön 2,800, 3 ålderstillägg 900 kronor	»	3,700: —
2 lärare (kvinnliga)	»	7,400: —
Lärare i övningsämnen (timlärare, kvinnliga): i musik 4 veckotimmar à 95 kronor	»	380: —
Lärare i teckning och välskrifning 5 veckotimmar à 95 kronor	»	475: —
» i gymnastik 8 veckotimmar à 95 kronor	»	760: —
» i slöjd och hushållsgöromål 11 veckotimmar à 90 kronor	»	990: —
		19,305: —

Övriga utgifter:

Pensionsavgifter för 4 ordinarie lärare: $230 + 3 \cdot 185$	kronor	785:—	
Arvode till bibliotekarie	»	75:—	
» » läkare	»	300:—	
Avlöning till vaktmästare eller städerska (utom bostad och bränsle)	»	1 000:—	
Undervisningsmateriell och böcker	»	750:—	
Uppvärmning, belysning, renhållning	»	2 000:—	
Tryckningskostnader	»	500:—	
Lokalhyra (eller ränta och amortering & byggnadskostnader)	»	5 000:—	
Bostad för rektor eller hyresersättning	»	800:—	
Inventarier och underhåll	»	500:—	11 710:—
			<hr/>
	Summa kronor		31 015:—

Om åter alla lärarkrafter befinna sig i lägsta lönegraden och alltså inga ålders-tillägg utgå, kommer den föreliggande staten att uppgå till sitt minimibelopp, utgörande 31,015 kronor — 3,900 kronor = 27,115 kronor.

Under ovan angivna förutsättningar får man följande

Stat för småskoleseminarium med 1 elevklass (maximibelopp):

Läraravlöningar:

Rektor (manlig): som ovan	kronor	5 600:—	
1 lärare (kvinlig): som ovan	»	3 700:—	
1 »	»	3 700:—	
Lärare i övningsämnen (timlärare, kvinnliga): i musik 2 veckotimmar à 95 kronor	»	190:—	
» i teckning och välskrivning 3 veckotimmar à 95 kronor	»	285:—	
» i gymnastik 4 veckotimmar à 95 kronor	»	380:—	
» i slöjd och hushållsgöromål 5 veckotimmar à 90 kronor	»	450:—	14 305:—

Övriga utgifter:

Pensionsavgifter för 3 ordinarie lärare: $230 + 2 \cdot 185$	kronor	600:—	
Arvode till bibliotekarie	»	75:—	
» » läkare	»	200:—	
Avlöning till städerska (utom bostad och bränsle)	»	600:—	
Undervisningsmateriell och böcker	»	400:—	
Uppvärmning, belysning, renhållning	»	1 500:—	
Tryckningskostnader	»	300:—	
Lokalhyra (eller ränta och amortering & byggnadskostnader)	»	3 500:—	
Bostad för rektor eller hyresersättning	»	800:—	
Inventarier och underhåll	»	300:—	8 275:—
			<hr/>
	Summa kronor		22 580:—

Minimibeloppet för samma stat blir 22,580 — 3,000 = 19,580 kronor.

I avrundade tal kan staten för ett seminarium med 2 elevklasser således sättas till maximum 31,000 kronor, minimum 27,100 kronor och staten för ett seminarium med 1 elevklass till maximum 22,600 kronor och minimum 19,600 kronor eller i medeltal respektive 29,050 och 21,100 kronor.

Härvid är att märka, att i båda fallen ingår kostnad för lokalhyra (eller ränta och amortering å byggnadskostnader) med respektive 5,000 och 3,500 kronor.

Den jämförelsevis ringa skillnaden mellan dessa belopp ger vid handen, att seminarier med endast en elevklass måste anses ekonomiskt mindre fördelaktiga.

3. Statsbidrag.

Statsbidrag till småskoleseminarierna utgår för närvarande i form av bidrag till lärarnas avlöning enligt samma grunder, som gälla för statsbidrag till avlöning av lärare vid folk- och småskolor.

Tillämpas de grunder för statsbidraget, som fastställes i enlighet med 1918 års riksdags beslut, skulle statsbidraget komma att utgå med:

- 1) 90 procent av grundlönen för kvinnlig lärare;
- 2) skillnaden mellan manlig och kvinnlig lärares grundlöner;
- 3) ålderstilläggen för samtliga lärare.

Principen synes emellertid fordra, att bidrag enligt samma grunder utgår till arvode åt föreståndaren och till avlöning av övningslärarna, då ju föreståndaren och övningslärarna äro för anstalten lika oumbärliga som övriga lärarkrafter. Statsbidrag borde således ytterligare utgå med:

- 4) 90 procent av arvodet åt föreståndaren;
- 5) 90 procent av avlöningen till övningslärarna.

Statsbidragsbeloppen för ett seminarium med två elevklasser skulle i enlighet härmed bliva högst:

- 1) 4·90 procent av 2,800 kronor = 10,080 kronor;
- 2) 600 kronor;
- 3) 3,900 kronor;
- 4) 90 procent av 1,000 kronor = 900 kronor;
- 5) 90 procent av 2,605 kronor = 2,344·50 kronor; eller i utjämnad summa

sammanlagt 17,900 kronor.

Minimumbeloppet för statsbidraget i samma fall bleve 14,000 kronor.

Då nu utgifterna för ett dylikt seminarium beräknats till maximum 31,000 kronor och minimum 27,100 kronor, skulle med nu angivna grunder för statsbidraget landstingens kostnader komma att bliva omkring 13,100 kronor, oberoende av ålderstilläggen.

Utföres enahanda räkning för ett seminarium med *en* elevklass, finner man statsbidragets maximum bliva i avrundat tal 13,300 kronor och dess minimum likaledes avrundat 10,300 kronor samt landstingens kostnader omkring 9,300 kronor.

De landstingsanslag, som sålunda skulle bli erforderliga, torde i *genomsnitt* föga överstiga de nu utgående, om hänsyn toges därtill, att i förestående statsförslag bland utgifterna upptogs ränta å byggnader och inventarier, poster som i allmänhet *icke* upptagas i seminariestyrelsernas räkenskaper.

Nu kan man emellertid även tänka sig, att statens bidrag till ifrågavarande läroanstalter får en form närmast motsvarande den, som av 1918 års riksdag fastställes i

fråga om de kommunala mellanskolorna och de högre folkskolorna, d. v. s. att bidraget utgår dels såsom fast anslag av bestämt belopp, dels såsom särskilda bidrag i vissa avseenden till läraravlöningen.

Från och med år 1919 kommer att utgå till kommunal mellanskola ett fast grundanslag om 11.200 kronor för år samt därutöver ett belopp av 2,800 kronor för år till parallellavdelning av årsklass, varjämte ett visst anslag kan utgå för de kvinnliga lärjungarnas undervisning i huslig ekonomi. Härförutom kommer att utgå

a) för varje manlig ordinarie ämneslärare: skillnaden mellan manlig och kvinnlig ämneslärares grundlön;

b) för varje manlig extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring: 300 kronor;

c) för rektor: två tredjedelar av arvodet, samt för biträdande föreståndarinna: hela det till henne utgående särskilda arvodet;

d) för varje ordinarie ämneslärare: ett belopp, motsvarande de läraren tillkommande ålderstillägg;

e) för sjukvikarie för ordinarie eller extra ordinarie ämneslärare: det belopp, som utöver vad den tjänstledige läraren av sin avlöning avstått erfordras till arvode åt vikarien;

f) för lärare, som vikarierar för lärare, vilken uppehåller tillfälligtvis ledig lärarbefattning, men erhållit tjänstledighet på grund av styrkt sjukdom: det belopp, som utöver vad den tjänstledige läraren av sin avlöning avstått erfordras till arvode åt vikarien.

Tillämpas ovannämnda för kommunal mellanskola stadgade bestämmelser angående statsbidrag till läraravlöningen på den föreslagna normalstaten för ett småskoleseminarium med två elevklasser, bliva beloppen följande:

a) $3.400 - 2,800 = 600$ kronor.

c) $\frac{2}{8} \cdot 1.000 = 666,67$ kronor.

d) 3 900 kronor eller tillhoppa 5,166 kronor 67 öre.

Härefter kvarstår en kostnad av i runt tal 25,900 kronor, som skall täckas dels genom statens grundanslag, dels genom vederbörande landstings anslag. Skola landstingens kostnader stanna vid förut nämnt belopp, 13,100 kronor, måste det av statsmedel utgående grundbeloppet sättas till 12,800 kronor. Statens bidrag till ett seminarium av nu ifrågavarande slag bleve alltså i det hela högst omkring 18,000 kronor, lägst omkring 14,000, i medeltal omkring 16,000 kronor.

Göres samma räkning för ett seminarium med en elevklass, får man ett statsbidrag till läraravlöningen av i runt tal 4,200 kronor och ett grundanslag av 9,100 kronor. Statens kostnader i det hela skulle komma att variera mellan omkring 13,300 och 10,300 kronor och i medeltal kunna sättas till 11,800 kronor.

Överstyrelsen finner nu senast nämnda form för statsbidraget vara att föredraga framför den förra. Statens understöd kommer i senare fallet att avse ej allenast läraravlöningen utan läroanstaltens behov i det hela och blir därigenom ett klarare uttryck för att staten vill se läroanstaltens intressen tillvaratagna ej blott i ett avseende utan i alla.

Ett grundanslag av 12,800, respektive 9,100 kronor kan icke anses för stort, då det gäller läroanstalter av sådan betydelse för skolväsendet som de ifrågavarande. Det skulle för övrigt endast jämförelsevis obetydligt skilja sig från det grundanslag, som av riksdagen fastställts för de kommunala mellanskolorna eller 11,200 kronor. Visserligen innebära de här ifrågasatta statsbidragen till småskoleseminarierna en rätt väsentlig

ökning i nu utgående statsbidrag till dessa läroanstalter, men även med nämnda större kostnader blir utbildningen av lärarkrafterna för småskolorna billig för staten i jämförelse med kostnaderna för utbildningen av folkskolornas lärare och lärarinnor.

Skulle vid något seminarium parallellklasser eller en tredje årsklass komma att inrättas, bör givetvis statsbidrag utgå till avlöningen av de därför erforderliga lärarkrafterna efter samma grunder som eljest, och ett visst fast anslag, exempelvis 3,000 kronor, därjämte utgå av statsmedel.

Likaledes bör, enligt överstyrelsens mening, särskilt statsbidrag utgå till sådant seminarium, som anordnar för eleverna kostnadsfri preparandkurs. För att kursen skall kunna fylla sitt ändamål, torde den böra räcka minst en termin.

Statsbidrag till sådan preparandkurs torde med hänsyn till vad som föreslagits till parallellklass lämpligast böra utgå med 75 kronor för läsvecka, under villkor dels att de vid preparandkursen anställda lärarna avlönas efter samma grunder, som här ovan angivits för seminariets övriga lärare, dels ock att kursen varar minst 18 veckor.

Överstyrelsen vill alltså föreslå följande grunder för statsbidrag till småskoleseminarierna:

till varje småskoleseminarium med två elevklasser samtidigt skall av statsmedel utgå ett årligt anslag av 12 800 kronor och till varje småskoleseminarium med en elevklass ett årligt anslag av 9,100 kronor;

därjämte skola till varje småskoleseminarium utgå följande statsbidrag:

a) för varje manlig ordinarie ämneslärare; skillnaden mellan manlig och kvinnlig ämneslärares grundlön;

b) för rektor dessutom: två tredjedelar av det stadgade särskilda arvodet;

c) för varje manlig eller kvinnlig ämneslärare: ett belopp motsvarande läraren tillkommande ålderstillägg.

Dessutom böra statsbidrag utgå till avlönande av vikarie efter i huvudsak samma grunder, som gälla för kommunal mellanskola.

Vid här framställda förslag har överstyrelsen utgått från att undervisningen såväl för småskoleseminariernas elever som för de i övningsskolorna intagna barnen skall vara avgiftsfri, såvida ej Kungl. Maj:t i visst fall på grund av särskilda undantagsförhållanden annorlunda bestämmer.

4. Stipendier.

För närvarande utgå inga stipendier av statsmedel åt elever vid landstingsseminarier. Överstyrelsen finner starka skäl tala för att dessa seminariers behövande elever må komma i åtnjutande att stipendier enligt samma grunder som folkskoleseminariernas elever.

Det torde icke kunna anföras något vägande skäl, varför icke staten skulle understödja småskoleseminariernas elever liksom folkskoleseminariernas. Och vad beträffar understödets storlek, torde de icke böra göras mindre för de förra än för de senare. Visserligen ha småskoleseminariernas elever en kortare utbildningstid och få till följd därav en mindre skuldsumma att förränta och avbetala, men så är ock den avlöning, som de ha att motse, så mycket ringare. Deras ekonomiska villkor torde ock i det hela vara om möjligt än mera behjärtansvärda än de kvinnliga elevernas vid folkskoleseminarierna.

Det är att hoppas, att stipendierna till folkskoleseminariernas elever skola komma att höjas utöver de alltför otillräckliga belopp, varmed de nu utgå. Då det emellertid är ovisst, om och när en sådan förhöjning vid folkskoleseminarierna kommer till stånd, får man i detta sammanhang givetvis utgå från de nuvarande beloppen, vilka i genomsnitt uppgå till 100 kronor årligen för varje behövande elev.

Beträffande erforderliga villkor och bestämmelser för de ifrågasatta stipendiernas fördelning synes det överstyrelsen, att i huvudsak samma anordning, som numera bestämts i fråga om fördelningen av anslaget till stipendier åt folkskoleseminariernas elever, torde kunna tillämpas. Överstyrelsen tillåter sig härvid hänvisa till kungörelsen den 14 juli 1916 angående stipendier åt elever vid statens folkskoleseminarier.

5. Enskilda småskoleseminarier.

Ehuru förevarande framställning egentligen avser sådana småskoleseminarier, som inrättas av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, har överstyrelsen ej ansett sig kunna helt och hållet lämna de enskilda småskoleseminarierna å sido.

Som i det föregående är nämnt, finnas för närvarande 5 enskilda småskoleseminarier, nämligen aktiebolagets Ateneum för flickor småskoleseminarium i Stockholm, Nya småskoleseminariet (Alma Detthow) i Stockholm, G. V. Uléns i Borås, L. A. Cederboms i Skara samt J. B. Wockats i Hageström. Det sistnämnda är närmast avsett för utbildning av lärarinnor vid mindre folkskolor och biträdande lärarinnor vid folkskolor.

Samtliga här nämnda enskilda småskoleseminarier hava av Kungl. Maj:t tillerkänts rätt att under vissa i vederbörande resolutioner närmare angivna villkor under viss tid anställa sådan avgångsprövning, som omförmåles i stadgan den 28 maj 1897 angående prövning vid under offentlig kontroll stående seminarium för anställning såsom lärare vid småskola och mindre folkskola eller såsom biträdande lärare vid folkskola.

Vad först beträffar frågan om de enskilda seminariernas berättigande, kan överstyrelsen å ena sidan icke underlåta att beakta den omständigheten, att det med hänsyn till den ogynnsamma ställning eleverna vid ett enskilt seminarium, vilka måste erlägga rätt höga terminsavgifter, intager, vore önskligt, att enskilda läroanstalter av detta slag komme att ersättas med landstingsseminarier. Sådana kunna nämligen genom sin solidare ekonomiska grundval erbjuda större garantier för en av främmande hänsyn ostörd fortgång av utbildningsarbetet. Men å andra sidan torde det ej heller kunna förnekas, att det här liksom i fråga om läroanstalter av andra slag kan innebära en viss fördel, att det enskilda initiativet på hithörande område i någon mindre utsträckning under mindre bundna former får tillfälle att göra sig gällande.

Då härtill kommer, att ett ersättande av de enskilda seminarierna med kommunala ej kan ske med ens och då dessa enskilda seminarier med hänsyn till rådande lärarbrist åtminstone för närvarande äro synnerligen behöfliga, tvekar överstyrelsen ej att förorda, att dessa seminarier tillsvidare må tilldelas statsunderstöd. Sådant understöd blir för deras bestånd nästan nödvändigt, i den mån anspråken på läraravlönning och på yttre utrustning växa. Det torde ock få anses lika berättigat, att här berörda seminarier tillerkännas statsunderstöd, som att de enskilda folkskoleseminarierna erhålla sådant.

I detta sammanhang anser sig dock överstyrelsen böra erinra om att vissa landsting ej hava inrättat småskoleseminarier och ej heller lämna bidrag till sådana. Då

det ej kan anses vara riktigt, att på grund härav de blivande småskolläraryrinnorna i vissa län få vidkännas den större kostnad för sin utbildning, som erläggande av särskilda terminsavgifter medför, vill överstyrelsen med styrka framhålla, att det synes överstyrelsen, att de enskilda seminarier, som kunna anses direkt ersätta landstingsseminarier, endast under den närmaste tiden och i avvaktan på att vederbörande landsting kunna hinna vidtaga nödiga åtgärder för upprättande av seminarier av här ifrågasvarande art, må tillerkännas statsunderstöd.

I fråga om statsunderstödet storlek torde det lämpligen kunna bestämmas till högst 4,000 kronor om året till vart och ett av de fem enskilda småskoleseminarierna, vilka alla hava två elevklasser. Överstyrelsen förutsätter givetvis, att hänsyn toges till om sådant seminarium, varom här är fråga, skulle i annan form åtnjuta statsunderstöd. Bland villkoren för åtnjutande av statsunderstöd torde böra föreskrivas,

- 1) att seminariet i fråga skall hava visst antal frielever och visst antal elever, som betala en avgift av högst 50 kronor i terminen;
- 2) att seminariet skall omfatta minst två årsklasser; samt
- 3) att seminariet skall stå under inseende av skolöverstyrelsen samt vara understkastat den kontroll och de bestämmelser i övrigt, som Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

III. Kostnadsberäkning.

Nuvarande
anslag.

Till avlöningsbidrag till lärare vid småskoleseminarier är, såsom förut nämnts, i riksstaten för år 1919 uppfört ett ordinarie förslagsanslag å 110,000 kronor. Dessutom är i samma riksstat upptaget ett ordinarie förslagsanslag å 2,000 kronor för bidrag till avlöande av vikarie för lärare vid småskoleseminarium.

Beräkning av
behovet av
lärarkrafter.

För beräkning av de kostnader, som skulle bliva en följd av de av folkskolöverstyrelsen föreslagna förändringarna beträffande småskoleseminarierna, har överstyrelsen först lämnat följande upplysningar rörande behovet av sådana lärarkrafter, som erhålla sin utbildning vid dessa seminarier:

Ännu för ett tiotal år sedan ansågs det åtminstone i vissa delar av landet vara överflöd på lärarinnor med utbildning vid småskoleseminarium. Under de senare åren ha dock förhållandena ändrat sig i sådan riktning, att det, enligt vad som kommit till överstyrelsens kännedom, nu kan anses råda avsevärd brist på sådana lärarinnor. En av orsakerna till detta förhållande är, att ett stort antal småskolläraryrinnor måst anställas vid sådana skolor, som på grund av rådande lärarbrist ej kunnat erhålla lärare med folkskolläraryr utbildning. En annan orsak är, att antalet från småskoleseminarierna utexaminerade elever de senare åren varit i ständigt sjunkande, under det att antalet småskolor varit i stigande.

Till belysning härav får överstyrelsen hänvisa till nedanstående tabell, som anger antalet lärare vid sådana skolor, varom här är fråga, samt antalet från småskoleseminarierna utexaminerade elever under de tio sista åren.

1 År.	2 Antal lärare och lärarinnor anställda				5 Summa.	6 Antal utexaminerade elever vid småskoleseminarier.	7 % av utexaminerade (kol. 6) i förhållande till anställda (kol. 5).
	3 såsom biträdande i folkskolor.	4 vid mindre folkskolor.	5 vid småskolor.	6 Summa.			
1908	856	2,313	7,208	10,377	917	8,84	
1909	901	2,354	7,348	10,603	756	7,13	
1910	945	2,404	7,486	10,835	746	6,89	
1911	987	2,454	7,610	11,051	865	7,83	
1912	1,038	2,518	7,766	11,322	621	5,48	
1913	1,102	2,553	7,895	11,550	754	6,53	
1914	1,136	2,599	8,054	11,789	714	6,06	
1915	1,131	2,720	7,995	11,846	654	5,52	
1916	1,142	2,730	8,175	12,047	598	4,96	
1917	1,108	2,763	8,416	12,287	598	4,87	
Medeltal							
1908—1912	945	2,409	7,484	10,838	781	7,21	
1913—1917	1,124	2,673	8,107	11,904	664	5,58	

I tabellen äro icke de lärarinnor medräknade, vilka undervisa å småskolestadiet vid Stockholms stads folkskolor, enär de, utom ett mindre fåtal, ha folkskollärar-kompetens.

Om ej statens småskoleseminarier i Haparanda och Murjek medräknas, utexamineras för närvarande årligen omkring 600 elever från småskoleseminarierna. Som av det förut anförda framgår, är detta antal ej tillräckligt för att motsvara behovet. Man torde kunna räkna med att det för den närmaste framtiden årligen behöves omkring 700 utexaminerade elever. Fördelas dessa på avgångsklasser med 25 elever i varje klass, synas 28 avgångsklasser årligen vara behövliga.

Därefter har överstyrelsen beräknat de årliga kostnaderna på följande sätt:

Av nyssnämnda 28 avgångsklasser kunna för närvarande 6 anses ombesörjda av enskilda seminarier (Ateneums småskoleseminarium utexaminerar årligen dubbla avgångsklasser). De återstående 22 skulle då erhållas från kommunala seminarier.

Såsom i det föregående anmärkts tala redan ekonomiska skäl för att seminarier med endast en elevklass ersättas med seminarier, som årligen intaga och utexaminera nya elever. En förändring i sådan riktning kan så småningom komma till stånd bland

Beräknade
årliga
kostnader.

annat på det sätt, att, såsom i ett par fall redan skett, två (eller flera) landsting förena sig om ett gemensamt seminarium.

Då emellertid väl några seminariier med endast *en* klass och utexaminering av elever således blott vart annat år fortfarande torde komma att finnas, kunna de från de kommunala seminarierna avgående eleverna tänkas fördelade exempelvis på 19 seminarier med utexaminering varje år och 6 med utexaminering vartannat år.

Överstyrelsen har här ovan beräknat statens bidrag till ett seminarium med två klasser till i medeltal 16,000 kronor och till ett seminarium med en elevklass till i medeltal 11,800 kronor.

Statens kostnader för år skulle alltså för här ifrågasvarande seminarier bliva

$$\begin{array}{r} 19 \cdot 16\,000 \text{ kronor} = 304\,000 \text{ kronor} \\ 6 \cdot 11\,800 \quad \text{»} = 70\,800 \quad \text{»} \\ \hline \text{Summa } 374\,800 \text{ kronor.} \end{array}$$

Till denna summa, 374,800 kronor eller avrundad till 375,000 kronor, komma sedan anslag till vikariatsarvoden, till stipendier och till enskilda seminarier. Anslaget till vikariatsarvoden torde, intill dess närmare erfarenhet vunnits, kunna sättas till allenast 6,000 kronor. Anslaget till stipendier åter kan beräknas på följande sätt. Antagas såsom förut 19 seminarier hava två elevklasser och 6 seminarier en sådan, får man 44 elevklasser med i medeltal 25 elever i varje klass. Antalet behövande elever i varje klass torde helt visst kunna sättas till i medeltal 22. Hela antalet behövande elever skulle då bli 968 och det behöfliga årliga stipendiebeloppet 96,800 kronor. Slutligen skulle enligt föregående beräkning ett anslag å 20,000 kronor erfordras för understöd till enskilda seminarier.

Överstyrelsen har här ej räknat med anslag till parallellklasser, tredje årsklasser eller preparandkurser. Då sådana åtminstone till en början torde komma att inrättas i mycket ringa utsträckning, synes det ej vara behöfligt att nu beräkna årliga kostnaden för dessa till mer än 9,000 kronor.

Statens hela årskostnad för småskoleseminarierna skulle följaktligen enligt överstyrelsens beräkning bliva 506,800 kronor.

De erforderliga medlen torde lämpligen böra i riksstaten uppföras under tvenne anslagstitlar, dels ett anslag till understöd åt småskoleseminarier å 410,000 kronor, motsvarande de i 1919 års riksstat under titlarna »avlöningsbidrag till lärare vid småskoleseminarier» och »bidrag till avlöande av vikarie för lärare vid småskoleseminarium» upptagna förslagsanslagen å respektive 110 000 kronor och 2 000 kronor, dels ock ett anslag till stipendier för elever vid småskoleseminarier å 96,800 kronor.

Övergångsbestämmelser.

Den av överstyrelsen förordade omorganisationen av småskoleseminarierna torde, enligt överstyrelsens mening, ej kunna genomföras på en gång, och särskilt kan en ny undervisningsplan för dessa seminarier icke lämpligen börja tillämpas förr än från början av läsåret 1920—1921.

Man skulle därför kunna sätta i fråga, menar överstyrelsen, att den av omorganisationen föranledda anslagsökningen till här ifrågasatt läroanstalter bleve erforderlig först från början av höstterminen 1920 eller efter hand, i den mån de nuvarande seminarierna kunde hinna lägga om sina kursplaner och bliva i stånd att i allo uppfylla de ifrågasatta nya bestämmelserna i övrigt.

Då emellertid föreliggande förslag även avser att bereda dessa seminariers lärare och lärarinnor en välbehövlig lönereglering och seminarierna själva ökade anslag för bestridande av utgifterna för lokaler, bränsle, lyse, materiell m. m., synes det överstyrelsen, som om anslag efter de nya grunderna borde kunna tilldelas landstingsseminarier redan från början av år 1920, dock under förutsättning, att lärarnas avlöning utgår efter fastställda grunder och att seminarierna uppfylla vissa av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall prövade villkor och bestämmelser angående undervisningens och den praktiska utbildningens anordning samt i fråga om lokaler och utrustning i övrigt.

Då det emellertid ej kan anses riktigt och lämpligt, att ett seminarium, som ej har fastställt antal ordinarie lärare, likväl får uppbära hela grundanslaget, anser överstyrelsen, att det bör fastställas vissa övergångsbestämmelser, enligt vilka Kungl. Maj:t må erhålla rätt att tilldela sådant seminarium anslag till det lägre belopp, som Kungl. Maj:t på grund av föreliggande omständigheter kan finna skäligt bestämma. Sådana övergångsbestämmelser torde böra gälla tre år.

Vidare anser överstyrelsen en övergångsbestämmelse vara behövlig med hänsyn därtill, att i vissa fall två landsting skulle enligt överstyrelsens förslag kunna gemensamt upprätta ett småskoleseminarium. Då på grund av beslut i sådan riktning eller annan anledning något eller några av de nuvarande landstingsseminarierna torde komma att upphöra, synes det överstyrelsen, att sådant seminarium bör få en viss tid på sig att avveckla sin verksamhet. Så t. ex. böra de intagna eleverna få tillfälle att fortsätta och avsluta sin påbörjade utbildningskurs. Vidare kan det komma att dröja ett eller annat år, innan vederbörande landsting hinna fatta beslut i frågan och dylikt beslut kan verkställas.

Överstyrelsen föreslår därför, att sådant småskoleseminarium, som under år 1919 åtnjuter statsbidrag men som ej kan komma i åtnjutande av understöd enligt ovan angivna grunder, må under en övergångstid av högst tre år kunna erhålla statsbidrag till läraravlöning enligt nu gällande bestämmelser. Sådant statsbidrag bör lämpligen kunna utgå från det ifrågasatta nya anslaget till understöd åt småskoleseminarier.

Departements-
chefen.
Avlöning.

Den höjning av anslaget till avlöningsbidrag till lärare vid småskoleseminarier, som på Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (proposition nr 350) beslöts av 1918 års riksdag, var föranledd av den utav samma riksdag vidtagna löneregleringen för lärarpersonalen vid egentliga folkskolor och småskolor. Enligt då gällande bestämmelser skulle nämligen statsbidrag till avlönande av landstingsseminariernas lärare utgå efter samma grunder som för avlönande av lärare vid nämnda skolor. Såsom villkor för utgående av statsbidrag till landstingsseminarierna var föreskrivet, att lärarna vid dessa seminarier skulle erhålla minst lika stora löneförmåner som dem, vilka vore stadgade för lärare vid omförmälda skolor. Med anledning härav fastställde också nämnda riksdag minimiavlönningen till samma belopp för förstnämnda lärare som för de sistnämnda.

Till det vid nyssnämnda proposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärendet yttrade jag, att den av mig då ifrågasatta likställigheten i avlöning mellan de båda lärargrupperna tilläventyrs skulle komma att få endast en provisorisk karaktär, emedan folkskolöverstyrelsen i sin den 31 augusti 1917 gjorda framställning rörande småskoleseminarierna pekat på en omorganisation av nämnda seminarier och en särskild lönereglering för dessas lärare, men att den dåvarande likställigheten med folk- och småskolans lärare i alla fall syntes böra äga bestånd tills vidare och intill dess den av överstyrelsen antydda frågan blivit avgjord.

Vad nu först beträffar avlöningen åt lärare med full tjänstgöring vid landstingsseminarierna har överstyrelsen på anförda skäl förelagt, att sagda lärare skulle i avlöningshänseende likställas med lärare vid folkskoleseminariernas övningskolor, och att därvid ingen skillnad skulle göras mellan lärare, som tjänstgjorde företrädesvis i seminarieklasserna, och lärare, som tjänstgjorde företrädesvis i övningskolor. Vissa av de hörda myndigheterna hava däremot ansett, att avlöningen åt vissa av landstingsseminariernas lärare, nämligen åt dem, som meddela den teoretiska undervisningen åt eleverna, borde sättas något högre än nu nämnts.

Frågan om avlöningen bör tydligen ses i sammanhang med frågan om kompetensen. I sådant avseende har hittills behörighet för anställning vid egentlig folkskola eller småskola varit tillräcklig, för att statsbidrag skolat erhållas till lärarnas avlöning. Att en sådan bestämmelse icke kan anses tillfredsställande ligger i öppen dag. Från visst håll har yrkats, att för anställning vid småskoleseminarium skulle krävas samma kompetens som för lärare vid kommunal mellanskola eller högre folkskola. Denna tankegång går utan tvivel i rätt riktning. För min del skulle jag vilja säga, att av lärare vid småskoleseminarium bör fordras

en kompetens, som, även om den ej i allo sammanfaller, dock är likvärdig med den, som fordras av lärare vid nyssnämnda skolor. Då en dylik kompetens utan tvivel står att vinna på det sätt, som folkskolöverstyrelsen angivit, har jag i det föregående uttalat min anslutning till överstyrelsens förslag i denna del. För anställning såsom lärare med full tjänstgöring vid småskoleseminarium skulle således fordras avlagd folkskollärarexamen eller annan teoretisk och praktisk utbildning för lärarkallet av motsvarande omfattning samt därutöver av överstyrelsen erhållen behörighet. Med mindre kan man enligt min mening icke låta sig nöja, om man vill vänta en verklig förbättring av småskollärarytbildningen. Men för erhållande av så kvalificerade lärare, som nu nämnts, kräves med nödvändighet något högre avlöning åt lärarna än den, som för närvarande är dem tillförsäkrad.

Vill man nu för avlöningsförmånernas bestämmande söka jämförelse med lärare på andra områden, ligger det givetvis närmast att, såsom överstyrelsen gjort, tänka på folkskoleseminariernas övningsskollärare. Tjänstgöringen i övningsskolan vid ett småskoleseminarium med till denna tjänstgöring hörande handledning av elevernas undervisningsövningar ställer minst lika stora anspråk på läraren som tjänstgöringen i övningsskolan vid ett folkskoleseminarium. Och den teoretiska undervisningen åt småskoleseminariernas elever är i sin ordning ingalunda mindre krävande än undervisningen i folkskoleseminariernas övningsskolor. Härav följer uppenbarligen, att avlöningen åt småskoleseminariernas lärare icke bör sättas lägre än avlöningen åt folkskoleseminariernas övningsskollärare. Å andra sidan synes mig knappast tillräckliga skäl föreligga för bifall till det ovan nämnda yrkandet, att avlöningen åt de lärare, som meddela den teoretiska undervisningen åt eleverna, skulle bestämmas högre än nu nämnts, enär arbetet enligt min mening helst bör mera jämnt fördelas mellan samtliga lärare med full tjänstgöring, så att en lärare undervisar övningsskolans lärjungar och leder elevernas undervisningsövningar i samma ämnen, i vilka han har att meddela den teoretiska undervisningen åt eleverna.

Då jag sålunda kan ansluta mig till överstyrelsens förslag i nu berörda avseende, följer därav, att jag ingenting har att anmärka i fråga om de av överstyrelsen föreslagna avlöningsbeloppen för lärare med full tjänstgöring.

Mot överstyrelsens förslag rörande timlärararvode, rektorsarvode, lönetur och pension för ordinarie lärare samt avlöning under tjänstledighet har jag i huvudsakliga delar intet att erinra. Beträffande pension för ordinarie lärare vid småskoleseminarium har överstyrelsen föreslagit, att

sådan lärare skulle i berörda avseende likställas med ordinarie övningskollärare vid folkskoleseminarium. Jag vill här endast erinra, att i fråga om sistnämnda lärare gäller rörande skyldighet att avgå från tjänsten och rätt till pension vad i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning är eller kan vara stadgat.

Seminarier-
nas utgifts-
stat.

För att bättre kunna bedöma frågan, i vad mån och på vad sätt statsbidrag böra utgå till landstingsseminarierna, har överstyrelsen uppställt utgiftsstat för två slag av seminarier, nämligen dels seminarier, som varje år mottaga nya elever och således undervisa två elevklasser årligen, dels seminarier, som endast vartannat år mottaga nya elever och alltså undervisa endast en elevklass årligen. Överstyrelsen har därvid funnit, att årskostnaden för ett seminarium av det förra slaget skulle belöpa sig till högst 31,000 kronor och minst 27,100 kronor eller i medeltal till 29,050 kronor, under det årskostnaden för ett seminarium av det senare slaget skulle uppgå till högst 22,600 kronor och minst 19,600 kronor eller i medeltal till 21,100 kronor.

Statsbidrag.

Vad sedan beträffar statsbidragen till ifrågavarande seminarier har överstyrelsen först beräknat storleken av sagda bidrag, under förutsättning att nu gällande grunder för statsbidragens utgående skulle tillämpas och att överstyrelsens förenämnda förslag rörande avlöningsbeloppen vunnit godkännande. Statsbidragen skulle då i avrundade tal bli följande:

	Maximum kronor	Maximum kronor	Medeltal kronor
för 2-klassigt seminarium	17,900	14,000	15,950
» 1-klassigt »	13,300	10,300	11,800
Landstingens bidrag bleve i så fall:			
för 2-klassigt seminarium	13,100	13,100	
» 1-klassigt »	9,300	9,300	

Överstyrelsen anmärker härtill, att landstingens bidrag skulle i genomsnitt föga överstiga de nu utgående.

Därefter har överstyrelsen beräknat, hur det skulle utgå efter grunder närmast motsvarande dem, som av 1918 års riksdag fastställdes i fråga om de kommunala mellanskolorna och de högre folkskolorna och således i form av dels ett fast grundanslag till varje seminarium, dels särskilda bidrag i vissa avseenden till lärarnas avlöning. Under förutsättning att landstingens kostnader skulle stanna vid samma belopp som i ovannämnda fall, nämligen 13,100 kronor för ett 2-klassigt och 9,300 kronor för ett 1-

klassigt seminarium, skulle statens grundanslag böra bestämmas till 12,800 kronor för det förra seminariet och 9,100 kronor för det senare. Då staten otvivelaktigt har ett synnerligen stort intresse av att småskollärarkårens utbildning ordnas på ett mera tillfredsställande sätt än för närvarande är fallet och det vid sådant förhållande synes lämpligt, att landstingens kostnader för ifrågavarande slag av lärare icke avsevärt ökas utöver de belopp, som nu av dem tillskjutas, finner jag i likhet med skolöverstyrelsen tillräckliga skäl föreligga för att de ökade kostnader för seminarierna, som uppkomma genom den av mig nu förordade omorganisationen och regleringen av lärarpersonalens avlöningsförmåner, täckas genom höjning av statsbidraget. Statens kostnader i det hela skulle då bli i avrundade tal:

	Maximum kronor	Maximum kronor	Medeltal kronor
för 2-klassigt seminarium	18,000	14,000	16,000
• 1-klassigt »	13,300	10,300	11,800

Härav framgår, att statens kostnader skulle bli ungefär desamma, vare sig statsbidragen utgå efter nuvarande grunder eller efter dem, som jag i det föregående tillstyrkt. Folkskolöverstyrelsen har på anförda skäl ansett, att den sistnämnda formen för statsbidragens utgående till småskoleseminarierna vore att föredraga, och härutinnan delar jag överstyrelsens mening. I så fall bör emellertid, utöver vad överstyrelsen föreslagit, i statsbidrag utgå även för varje manlig extra ordinarie lärare vid ifrågavarande seminarier skillnaden mellan manlig och kvinnlig lärares arvode.

Överstyrelsen har vidare föreslagit, att statsbidrag skulle kunna utgå för parallellavdelningar, för den händelse sådana skulle vid något seminarium upprättas, och att dessa bidrag skulle utgå till lärarnas avlöning enligt samma grunder som eljest samt därutöver med ett särskilt grundanslag, som borde bestämmas till exempelvis 3,000 kronor för varje parallellavdelning. Detta förslag synes mig väl grundat, varför jag tillstyrker bifall till detsamma. Däremot kan jag icke, av skäl som jag i det föregående anført, understödja överstyrelsens förslag angående statsbidrag för en tredje årsklass eller för preparandkurs.

Att undervisningen vid landstingsseminarierna skall för seminariernas elever vara avgiftsfri synes mig självfallet, och bör detta därför uppställas såsom ett villkor för åtnjutande av statsbidrag. I allmänhet bör tydligen även undervisningen för de i övningsskolorna intagna barnen vara avgiftsfri. Dock torde det kunna överlämnas åt Kungl. Maj:t att pröva, huruvida i något särskilt fall undantag må medgivas från sistnämnda regel.

Stipendier.

I fråga om stipendier åt småskoleseminariernas elever ansluter jag mig till vad folkskolöverstyrelsen anfört och föreslagit.

Enskilda
småskole-
seminarier.

Jag kommer nu till frågan om de enskilda småskoleseminarierna. Dessa äro för närvarande 4, nämligen 2 i Stockholm, 1 i Borås och 1 i Skara. Dessutom finnes ett enskilt seminarium i Hageström, som tagit till uppgift att utbilda lärare för mindre folkskolor och biträdande lärare för egentliga folkskolor. Folkskolöverstyrelsen har ifrågasatt, att vart och ett av dessa 5 seminarier, som alla äro 2-klassiga, skulle under vissa villkor erhålla ett årligt statsunderstöd av 4,000 kronor. Som skäl härför har överstyrelsen framhållit, att det kunde innebära en viss fördel, att det enskilda initiativet på hithörande område under mindre bundna former finge tillfälle att i någon mindre utsträckning göra sig gällande, att ersättande av de enskilda seminarierna med kommunala ej kunde ske med ens, att dessa seminarier vore åtminstone för närvarande behövliga med hänsyn till rådande lärarbrist samt att statsunderstöd vore med hänsyn till de växande anspråken på lärarlöner och yttre utrustning nästan nödvändiga för nämnda seminariers bestånd.

Å andra sidan har överstyrelsen även anfört sådana skäl, som enligt min mening tala emot beviljande av statsunderstöd åt enskilda seminarier. Sålunda har överstyrelsen fäst uppmärksamheten på den ogynnsamma ställning eleverna vid ett enskilt seminarium intaga, i det de måste erlægga rätt höga terminsavgifter. Vidare har överstyrelsen uttalat såsom önskligt, att enskilda läroanstalter av detta slag komme att ersättas av landstingsseminarier, emedan dessa senare genom sin solidare ekonomiska grundval erbjöde större garantier för en av främmande hänsyn ostörd fortgång av utbildningsarbetet. Ytterligare har överstyrelsen erinrat, att vissa landsting ej inrättat småskoleseminarier och ej heller lämnade bidrag till sådana, samt uttalat såsom sin mening, att det ej kunde anses vara riktigt, att på grund härav de blivande småskollärarinnorna i vissa län finge vidkännas den större kostnad för sin utbildning, som erläggande av särskilda terminsavgifter medförde. Överstyrelsen säger sig därför hava velat med styrka framhålla, att de enskilda seminarier, som kunde anses direkt ersätta landstingsseminarier, endast under den närmaste tiden och i avvaktan på att vederbörande landsting kunde hinna vidtaga nödiga åtgärder för upprättande av småskoleseminarier, finge tillerkännas understöd. Med sistnämnda seminarier åsyftas de i Borås och Skara.

De skäl, som sålunda anförts *mot* beviljande av statsunderstöd åt enskilda seminarier, finner jag vara icke mindre vägande än de, som anförts *för* beviljande av sådant understöd. Redan med hänsyn härtill kan jag

icke tillstyrka bifall till överstyrelsens förslag i förevarande avseende. Men i varje fall synes mig icke rätta ögonblicket nu vara inne för äskande av statsunderstöd åt ifrågavarande seminarier. Om det förslag rörande landstingsseminarierna, som jag i det följande kommer att framställa, vinner bifall, kommer hela frågan om småskollärarytbildningen i ett nytt läge. Man torde då kunna vänta ett ökat intresse från landstingens sida för denna utbildning och detta i all synnerhet hos de landsting, som ännu icke bidragit till densamma. Det riktiga synes mig därför vara att åtminstone under någon tid avvakta resultatet av landstingsseminariernas verksamhet, innan framställning göres hos riksdagen om anslag till enskilda småskoleseminarier. Detta senare synes mig så mycket mera angeläget, som riksdagen år 1912, i sammanhang med beviljande av anslag åt det enskilda kvinnliga folkskoleseminariet i Göteborg, uttalade, att man med synnerlig varsamhet syntes böra fortgå på den inslagna vägen att bereda statsunderstöd åt enskilda seminarier av sådant slag.

Härmed är tydligen icke sagt, att de enskilda seminarierorna icke skulle tillåtas att fortsätta sin verksamhet, under villkor att de meddela en tillfredsställande småskollärarytbildning.

Enligt den av folkskolöverstyrelsen gjorda kostnadsberäkningen skulle för den ifrågasatta omorganisationen av småskoleseminarierna krävas dels ett ordinarie förslagsanslag till understöd åt småskoleseminarier å 410,000 kronor, motsvarande de i 1919 års riksstat under titlarne »Avlöningsbidrag till lärare vid småskoleseminarier» och »Bidrag till avlöande av vikarie för lärare vid småskoleseminarium» upptagna förslagsanslagen å respektive 110,000 och 2,000 kronor, dels ock att ett ordinarie reservationsanslag å 96,800 kronor till stipendier för elever vid småskoleseminarier. Jag har intet att erinra mot denna kostnadsberäkning, men jag vill anmärka, att förstnämnda anslag bör, på grund av vad jag anfört rörande de enskilda seminarierorna, minskas med 20,000 kronor. Vidare torde det icke vara behöfligt att till en början räkna med inrättandet av parallellavdelningar, och då jag därjämte avstyrkt understöd till en tredje årskurs samt till preparandkurser, lärar samma anslag kunna minskas med ytterligare 9,000 kronor. Berörda anslag skulle således lämpligen kunna bestämmas till 381,000 kronor.

Anslag.

Överstyrelsens förslag rörande övergångsbestämmelser vill jag förorda.

Övergångsbestämmelser.

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att

Hemställan.

a) besluta,

dels att statsbidrag till av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, inrättade småskoleseminarier skola utgå efter följande grunder:

Statsbidrag till seminarium med två elevklasser samtidigt utgår med 12,800 kronor för år och till seminarium med en elevklass med 9,100 kronor för år samt därutöver med ett belopp av högst 3,000 kronor för år till parallellavdelning av årsklass.

Härförutom skola till varje sådant seminarium utgå följande statsbidrag:

1) för varje manlig ordinarie lärare skillnaden mellan manlig och kvinnlig lärares grundlön;

2) för rektor dessutom två tredjedelar av det stadgade särskilda arvodet;

3) för varje manlig eller kvinnlig ordinarie lärare ett belopp motsvarande läraren tillkommande ålders-tillägg;

4) för varje lärare, som vikarierar för ordinarie eller extra ordinarie lärare, om tjänstledigheten förorsakas av styrkt sjukdom, det belopp, som, utöver vad den tjänstledige läraren av sin avlöning avstått, erfordras till arvode åt vikarien, och, om tjänstledigheten förorsakas av offentligt uppdrag, bestridande av befattning i statens tjänst eller tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer, det belopp, som Kungl. Maj:t för det särskilda fallet bestämmer; samt

5) för lärare, som vikarierar för lärare, vilken uppehåller tillfälligtvis ledig lärarbefattning men erhållit tjänstledighet på grund av styrkt sjukdom, det belopp, som, utöver vad den tjänstledige läraren av sin avlöning avstått, erfordras till arvode åt vikarien;

dels ock att i fråga om tillämpningen av ovan angivna grunder det må ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, vilka i detta avseende kunna befinnas erforderliga;

b) föreskriva,

att för utgående av statsbidrag till omförmälda småskoleseminarier skola gälla följande villkor och bestämmelser:

1) Lärokursen vid seminariet skall vara tvåårig.

2) Till främjande av elevernas praktiska utbildning för lärarkallet skall med seminariet vara förenad en övningsskola, som bör omfatta två årsklasser.

3) Undervisningen vid seminariet bör vara ordnad med huvudsaklig ledning av den normalundervisningsplan, som kan komma att av Kungl. Maj:t utfärdas.

4) Undervisningen skall, därest ej Kungl. Maj:t annorlunda bestämmer, pågå minst 38 veckor om året, tid för påsk- och pingstferier, tillfälliga lovdager samt inträdes-, flyttnings- och avgångsprövningar däri inräknad.

5) Seminariet skall hava till sitt förfogande lämpliga undervisningslokaler samt ändamålsenliga skolmöbler och erforderlig undervisningsmaterieell.

6) Seminariet skall förestås av en för viss tid utsedd manlig eller kvinnlig rektor. Utom rektor böra vid seminariet finnas minst två ordinarie lärare, såvida ej skolöverstyrelsen i särskilt fall därifrån medgiver undantag.

7) Lärare vid seminariet skall av skolöverstyrelsen hava blivit förklarad behörig och lämplig till tjänsten i fråga.

8) Seminariets rektor och lärare skola åtnjuta minst följande avlöningsförmåner:

rektor, manlig eller kvinnlig, särskilt arvode av 1,000 kronor jämte fri bostad eller motsvarande ersättning, icke understigande 800 kronor;

ordinarie manlig lärare 3,400 kronor, därav 2,100 kronor lön och 1,300 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 400 kronor, att utgå efter respektive 5, 10 och 15 år;

ordinarie kvinnlig lärare 2,800 kronor, därav 1,800 kronor lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 300 kronor, att utgå efter respektive 5, 10 och 15 år;

extra ordinarie och vikarierande manlig lärare med full tjänstgöring arvode av 2,800 kronor;

extra ordinarie och vikarierande kvinnlig lärare med full tjänstgöring arvode av 2,400 kronor;

vikarierande rektor särskilt arvode av 600 kronor;
manlig timlärare i läsämne 110 kronor för varje
veckotimme;

kvinnlig timlärare i läsämne 100 kronor för varje
veckotimme;

timlärare i teckning, i musik eller gymnastik 95
kronor för varje veckotimme;

lärarinna i kvinnlig slöjd eller i hushållsgöromål
90 kronor för veckotimme.

9) Undervisningen vid seminariet skall vara av-
giftsfri, likaså undervisningen vid seminariets övnings-
skola, såvida icke Kungl. Maj:t i visst fall annorlunda
bestämmer.

10) För seminariet skall finnas en särskild styrelse,
bestående av seminariets rektor och minst fyra av ve-
derbörande landsting eller stad utsedda medlemmar.

11) Seminariet skall stå under inseende av skol-
överstyrelsen och vara underkastat den kontroll och de
bestämmelser i övrigt, som Kungl. Maj:t kan finna gott
föreskriva;

c) förklara,

att Kungl. Maj:t må äga att utfärda de närmare
villkor och bestämmelser, vilka torde för sagda avlönings-
förmånens åtnjutande böra stadgas, ävensom de när-
mare föreskrifter, vilka för tillämpning av oförmålda
villkor och bestämmelser eller i övrigt kunna anses
erforderliga;

d) bestämma,

att ordinarie lärare vid småskoleseminarium, varom
nu är fråga, skall i pensionshänseende vara likställd
med ordinarie övningsskollärare vid folkskoleseminarium;

e) medgiva,

dels att av landsting eller stad, som ej i landsting
deltager, inrättat småskoleseminarium må under en över-
gångstid av högst tre år, ändock att seminariet i fråga
om organisation, undervisning och utrustning ej upp-
fyller alla ovan angivna villkor, efter Kungl. Maj:ts be-
prövande i varje särskilt fall kunna erhålla statsbi-
drag beräknat i tillämpliga delar efter ovanstående
grunder, dock med det lägre belopp, som Kungl. Maj:t

med hänsyn till de vid seminariet anställda lärarkrafternas antal samt övriga omständigheter kan finna skäligt bestämma;

dels ock att småskoleseminarium, som under år 1919 åtnjuter statsbidrag och jämlikt ovan meddelade bestämmelser ej kan komma i åtnjutande av där angivna bidrag, må under en tid av högst tre år erhålla statsbidrag till läraravlöning enligt nu gällande föreskrifter; samt

f) med uteslutande av de i 1919 års riksstat under åttonde huvudtiteln å ordinarie stat upptagna förslagsanslagen: »Avlöningsbidrag till lärare vid småskoleseminarier» å 110,000 kronor samt »Bidrag till avlöande av vikarie för lärare vid småskoleseminarium» å 2,000 kronor uppföra i riksstaten för år 1920 under nämnda huvudtitel å ordinarie stat under rubriken: Småskoleseminarier:

dels till understöd åt småskoleseminarier ett förslagsanslag å 381,000 kronor;

dels ock till stipendier åt elever vid småskoleseminarier ett reservationsanslag å 96,800 kronor.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan biföll Hans Maj:t Konungen; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hemming Gadd.
